

การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับความสามารถในการ
เป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ของ

สนองศรี . รุกกิชร์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2523

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ กับความสามารถ
ในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
กับความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย และเปรียบเทียบ
คุณธรรมทั้งสี่ค่าน จำแนกตามสาขาวิชาชีพ ระดับชั้นเรียน และเพศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้
ในการศึกษา ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2522 จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ
รวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ และแบบประเมินความสามารถ
ในการเป็นผู้นำ สถิติที่ใช้คือ การหาค่าสัมพัทธ์ และ $t - test$ ผลการวิจัยพบว่า

1. ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย
กับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
2. ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยมี
ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวก กับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ และมีความสัมพันธ์กับ
คุณธรรมค่านเมตตา กรุณา และมุทิตา ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้งสองคณะ กลุ่มนิสิต
ครุศาสตร์ชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 และกลุ่ม
นิสิตชาย
3. ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม นิสิตครุศาสตร์ มีทัศนคติต่อ
คุณธรรมค่านกรุณาสูงกว่านิสิตรัฐศาสตร์ แต่ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ พบว่า นิสิตรัฐศาสตร์
มีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา และมุทิตา สูงกว่านิสิตครุศาสตร์
4. นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านมุทิตาสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และพบว่านิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อคุณธรรมค่าน
เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
5. นิสิตชายและนิสิตหญิงมีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม
แต่ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ พบว่า นิสิตหญิงมีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านกรุณาสูงกว่านิสิตชาย

A STUDY OF RELATIONSHIPS BETWEEN FOUR DEVINE STATES OF MIND
AND DEMOCRATIC TYPE OF LEADERSHIP ABILITY IN
DECISION MAKING AMONG UNIVERSITY STUDENTS

AN ABSTRACT

BY

SANONGSRI RUDDIT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

February 1980

The purposes of this study were to examine the relationships between Four Devine States of Mind (Phrom Wiharn Si) and democratic type of leadership ability in decision making, and to compare Four Devine States of Mind according to fields of study, years of study, and sexes.

The total number of 320 students consisted of the first year and the fourth year students in Chulalongkorn University: 160 from the Faculty of Education and 160 from the Faculty of Political Science. "The Leadership Ability Evaluation" and "The Four Devine States of Mind Test" were used as instruments. Analysis of data was made through simple correlation and t-test procedures.

The results of the study were as follows:

1. Democratic type of leadership ability in decision making was not significantly related with all the Four Devine States of Mind, in perceived social norm.

2. Democratic type of leadership ability in decision making was significantly related in positive direction with all the Four Devine States of Mind in actual self in the group of political science students. Significant relationships in positive direction was found between democratic type of leadership ability in decision making and three of Four Devine States of Mind (Loving-kindness, Compassion and Sympathetic Joy) in the groups of fourth year students in both faculties, fourth year teacher students, first year political science students, fourth year political science students and male students.

3. The group of teacher students had significantly higher attitudes towards Compassion than the group of political science students in their perceived social norm, but the group of political science students had significantly higher attitudes towards three of the Four Devine States of Mind than the group of teacher students in their actual self except Neutrality.

4. The group of fourth year students in both faculties had significantly higher attitudes towards Sympathetic Joy than the group of first year students in their perceived social norm, and also had significantly higher attitudes towards all the Four Devine States of Mind than the group of first year students in their actual self.

5. No sex difference was found in their perceived social norm, but when actual self was considered, it was found that female students had significantly higher attitudes towards Compassion than male students.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิติได้พิจารณาปัญหานี้จนบัดนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

ศาสตราจารย์ วิไลรักษ์

ประธาน

ศาสตราจารย์ วิไลรักษ์

กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความช่วยเหลือและให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง
จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ อาจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา
และอาจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ พระโสภณคณาภรณ์ แห่งมหาจุฬาราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ
ที่ช่วยให้ความกระจ่างในคานธรรมะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรยุทธ วิเชียรโชติ
ที่ให้คำแนะนำในการเปลี่ยนแปลงการสร้างเกณฑ์ให้คะแนนแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ คุณนิศย์ บุหงามงคฺล และอาจารย์ในคณะครุศาสตร์และรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งนิสิตทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถาม

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจแก่
ผู้วิจัยตลอดมา ความดีที่จะพึงมีจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณเทพอแม
พิ ๆ ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้เขียนบทความและหนังสือทุกเล่มที่ให้ความรู้และพัฒนาความคิด
แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สนองศรี รุกคิษฐ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	6
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมค่านิยมวิหารสี่	10
ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเป็นผู้นำ	
ผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเป็นผู้นำ	22
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	26
เหตุผลเบื้องหลังสมมติฐาน	27
3 วิธีดำเนินการ	31
กลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	32
แบบสอบถามวัดความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจ	
แบบประชาธิปไตย	32
แบบสอบถามวัดคุณธรรมค่านิยมวิหารสี่	34
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	39

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ	44
การศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมระหว่างตัวแปรต่าง ๆ	69
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
ความมุ่งหมายของการศึกษา	75
กลุ่มตัวอย่าง	75
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	75
การวิเคราะห์ข้อมูล	76
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	87
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	95

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนนิสิตในกลุ่มตัวอย่างแยกตามสาขาวิชา ระดับชั้นและเพศ	31
2 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	38
3 แสดงค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม	38
4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน สังคมในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	44
5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	45
6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน สังคมในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์	46
7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์	47
8 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน สังคมในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์	48
9 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของค่าน พรหมวิหารสี่ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์	49

- 10 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรม
 คำนพรมวิหารสีในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม
 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ 50
- 11 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรม
 คำนพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ ในกลุ่ม
 นิสิตชั้นปีที่ 1 ของทั้งสองคณะ 51
- 12 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
 คุณธรรมค่านพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
 สังคมในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ของทั้งสองคณะ 52
- 13 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
 คุณธรรมค่านพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ของทั้งสองคณะ 53
- 14 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
 คุณธรรมค่านพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
 สังคมในกลุ่มนิสิตหญิงของทั้งสองคณะ 54
- 15 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
 คุณธรรมค่านพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
 ในกลุ่มนิสิตหญิงของทั้งสองคณะ 55
- 16 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
 คุณธรรมค่านพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
 สังคม ในกลุ่มนิสิตชายของทั้งสองคณะ 56
- 17 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ ของอุปลักษณะภายในของ
 คุณธรรมค่านพรมวิหารสี ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
 ในกลุ่มนิสิตชายของทั้งสองคณะ 57

- 18 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
สังคมในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 58
- 19 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 59
- 20 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
สังคมในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 60
- 21 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 61
- 22 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
สังคมในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 62
- 23 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 63
- 24 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐาน
สังคม ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 64
- 25 แสดงคำสั่งประสิทธิผลสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ
ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 65

26	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถ ในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้ มาตรฐานสังคม	66
27	แสดงคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถ ในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับ คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ	67
28	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ในทัศนคติ ต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม	69
29	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตครูศาสตร์ และนิสิตรัฐศาสตร์ ในทัศนคติ ต่อตนเองตามอัตภาพ	70
30	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม	71
31	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ	72
32	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตหญิงและนิสิตชายทั้งสองคณะในทัศนคติ ต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม	73
33	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตหญิงและนิสิตชายทั้งสองคณะ ในทัศนคติ ต่อตนเองตามอัตภาพ	74

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว คือสภาพปัจจุบันที่น่าประหลาดใจของประเทศไทยให้เกิดความต้องการการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความขาดแคลนในทางเศรษฐกิจ เพราะระบอบการปกครองเปิดโอกาสให้คนเสมอภาคกันในทางเศรษฐกิจด้วย ยิ่งกว่านั้นความเจริญทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีอันทันสมัยก็ทำให้ระบบโครงสร้างภายในชุมชน (Infrastructures) ในสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องการการจัดการด้วยกำลังคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงความต้องการการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามปริมาณการใช้เทคโนโลยี

ความเปลี่ยนแปลงนี้ย่อมนำมาซึ่งความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มระหว่างบุคคล ตลอดจนทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจ คนไทยส่วนใหญ่ที่เคยยึดมั่นในหลักธรรม ย่อมหันไปนิยมความเจริญทางด้านวัตถุภายนอกมากขึ้น เพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อความอยู่รอด สภาพการดำเนินชีวิตจึงมักเป็นไปในแบบใครมียาวสาวได้สาวเอา โดยไม่คำนึงว่าวิธีการให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนปรารถนานั้นจะถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือไม่ การเอารัดเอาเปรียบ หุจจริตคดโกง ตลอดจนการประทุพพาระหารกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคม ทั้งนี้เพราะสังคมไทยรับเอาระบอบประชาธิปไตยระบบเสรีนิยมเข้ามาใช้ ทั้ง ๆ ที่ระบอบประชาธิปไตยระบบสังคมนิยมอาจจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้มากกว่า ถ้าจะไม่กล่าวถึงการใช้หลักศาสนาธรรมมาแก้ปัญหา

สมพร เทพสิทธา กล่าวว่า ปัญหาสำคัญที่สังคมของเรากำลังเผชิญอยู่ก็คือความเจริญทางด้านวัตถุและสภาพแวดล้อมในปัจจุบันทำให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น และเห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง คุณค่าทางสังคม (Social Value) ที่เราเคยยึดถือได้

เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนั้นเรายกย่องนับถือคนดี คนที่มีคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความกตัญญูกตเวที มีความเมตตากรุณาหรือเป็นผู้ที่เสียสละ แต่ปัจจุบันเรากลับยกย่องคนที่มีเงิน มีเกียรติ มีอำนาจ แม้ว่าผู้นั้นจะเป็นคนที่ปราศจากคุณธรรม (บุพพทริกสมาคมแห่งชาติ, สภา 2515 : 4) คำกล่าวนี้แสดงชัดว่ารากฐานคุณธรรมกำลังสั่นคลอนเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นตามความเจริญทางวัตถุและการเพิ่มประชากร X

เพื่อให้เกิดความเสมอภาค คือการมีโอกาสเสมอกันในทางเศรษฐกิจ หลักการที่ผู้วิจัยยึดถือก็คือ ผู้นำที่มีคุณธรรมย่อมช่วยให้เกิดความเสมอภาค ดังนั้นบุคคลสำคัญที่จะคลอบคลำให้เกิดความเสมอภาคขึ้นได้ คือผู้นำตั้งแต่ระบบย่อยจนถึงระบบใหญ่ เช่น ผู้นำในระบบครอบครัว ระบบโรงเรียน ระบบการปกครอง ฯลฯ ผู้นำเหล่านี้จะต้องเป็นผู้นำที่ใช้คุณธรรมในการปกครอง แต่โครงสร้างของระบบทุกระดับล้วนเปิดทางให้ผู้นำใช้ความเห็นแก่ตัวกีดกันความมี โอกาสเสมอกันในทางเศรษฐกิจอยู่เสมอ เพราะผู้นำอยู่ในโครงสร้างในระบบอำนาจนิยม

สิ่งสำคัญที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวของผู้นำก็คือ ผู้ตามที่ดี ตลอดจนลดการเอารัดเอาเปรียบ การทุจริตคดโกง การประหัตประหารกันที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคมก็คือคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณธรรมในด้านความเมตตากรุณา ดังที่ ชม ภูมิภาคกล่าวว่า หากมนุษย์ทุกคนหรือส่วนมากมีคุณธรรมในเรื่องความเมตตากรุณาแล้ว สังคมย่อมจะมีแต่ความสงบสุขและก้าวหน้า ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ซึ่งกันและกัน มนุษย์ย่อมจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับที่ดีของสังคม ปัญหาสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศจะลดน้อยลง การสงครามย่อมจะมีน้อย (ชม ภูมิภาค 2521 : 4) คุณธรรมในด้านความเมตตากรุณานี้เป็นคุณธรรมสำคัญข้อหนึ่งในพระพุทธศาสนา รวมเรียกว่า พรหมวิหารสี่ อันประกอบด้วยอุปลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา

ฉะนั้นการสร้างเสริมคุณธรรมให้แก่ผู้นำในระบบต่าง ๆ ทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา "ผู้นำ" ของชาติต้องตระหนักถึงนอกเหนือไปจากความต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะถ้าผู้นำมีความรู้ความสามารถแต่ปราศจากคุณธรรม เขาก็อาจนำความรู้ความสามารถที่มีไปใช้ในทางที่ผิดได้

การศึกษาควรจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างเสริมคุณธรรมให้แก่ผู้นำในระบบของสังคม เพราะการศึกษาในความหมายที่สมบูรณ์ย่อมเป็นการพัฒนาคนให้เจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ นอกจากการให้ความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการแล้วยังช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคมควบคู่กันไปด้วย

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษานอกจากครูแล้ว ยังประกอบด้วยบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้การจัดและบริหารการศึกษาเป็นไปอย่างได้ผลสมตามจุดมุ่งหมายยิ่งขึ้น ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และที่สำคัญก็คือ ครูแนะแนว ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้บุคคลเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตัวเยาวชนให้เป็นผู้นำที่ดียิ่งขึ้น

การที่บุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่ให้ได้ดีก็ จำเป็นที่เขาจะต้องเข้าใจถึงบุคลิกลักษณะพื้นฐานของผู้เป็นผู้นำในสังคมนั้น ๆ เป็นสำคัญ โดยเฉพาะพื้นฐานทางวัฒนธรรมนับว่ามีอิทธิพลต่อบุคลิกลักษณะอย่างลึกซึ้ง เป็นต้นว่าพื้นฐานทางด้านศาสนา และในประเทศไทยนั้นประชาชนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาเป็นเวลานานจนถือได้ว่าพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตก็ว่าได้ ดังที่พระศาสนโสภณ กล่าวว่า ถ้าจะเปรียบอารยธรรมไทยที่ปรากฏทุกวันนี้เหมือนบ้านหรือตึกหลังใหญ่ที่ตั้งอยู่ ก็ต้องมีพื้นฐานของบ้านหรือตึกหลังนี้ พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของตึกคืออารยธรรมไทยอย่างหนึ่ง (พระศาสนโสภณ 2516 : 45) ฉะนั้นการศึกษามุคิกลักษณะผู้นำโดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ย่อมช่วยให้สามารถเข้าใจบุคลิกลักษณะผู้นำของคนไทยได้ดียิ่งขึ้น

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบบเดิมซึ่งเป็นแบบ
 อธิปไตยมาเป็นแบบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ซึ่งนับเป็นเวลาเกือบ
 ครึ่งศตวรรษแล้ว แต่การปกครองแบบประชาธิปไตยก็ยังไม่สามารถฝังรากลึกลงไป
 ในสังคมไทยได้ ทั้งนี้เป็นเพราะราษฎรไทยอยู่ภายใต้การปกครองแบบอธิปไตยมาเป็น
 เวลานานจนเกิดความคุ้นเคย โครงสร้างสังคมส่วนใหญ่ก็เป็นแบบอธิปไตย คนใน
 สังคมส่วนใหญ่จึงเติบโตขึ้นมาพร้อมกับค่านิยมของผู้นำ - ผู้ตามที่ได้รับการถ่ายทอดมา
 จากกระบวนการสังคมประเพณี (Socialization) แบบอธิปไตย จนเกิดเป็น
 บุคลิกลักษณะประจำตัว ผู้นำ - ผู้ตามแบบอธิปไตย เพราะถ้าบุคคลในสังคมเดียวกัน
 มีลักษณะแบบอธิปไตยคล้าย ๆ กันรวมกันเข้าก็จะเกิดรูปแบบลักษณะนิสัยประจำชาติ
 ของผู้นำ - ผู้ตามขึ้นมาได้

หินพันธ์ นาคะตะ กล่าวว่า ความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตย
 ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งหรือการมีสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่ยัง
 ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชาติทั้งที่เป็นฝ่ายปกครอง
 และฝ่ายผู้ถูกปกครองต้องมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาค
 และเสรีภาพของบุคคล ยึดถือกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย สนใจในการมี
 ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง สำนึกในหน้าที่พลเมือง มีความไว้วางใจในสิ่งแวดล้อม
 ของมนุษย์ รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์และไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ (หินพันธ์ นาคะตะ
 2521 : 44) ซึ่งการมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยนั้นย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางคุณธรรมหลาย
 ประการ ดังที่ พจน์ สะเพียรชัย กล่าวว่า ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย
 ในตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีความอดทนต่อความขัดแย้ง รู้จักประมาณ
 ตน มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความสุขุมรอบคอบในการแก้ปัญหา ยึดมั่นในหลักวิชาการ
 ที่ดีงามและยุติธรรม เป็นต้น (พจน์ สะเพียรชัย 2516 : 76) นอกจากนี้ บุญชนะ
 อรรถาภรณ์ ยังได้กล่าวไว้ด้วยว่า การมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันและการ
 ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ตลอดจนการขจัดเลวซึ่งความโกรธ ความโลภและ

ความหลง ย่อมเป็นหนทางที่จะนำมนุษย์ให้ดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตยโดยแท้จริงได้ (บุญชนะ อรรถาการ 2513 : 6) ฉะนั้นการสร้างสรรค์คุณธรรมอันเป็นพื้นฐานของการมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยให้แก่คนในชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการพัฒนาอื่น ๆ

แต่การสร้างสรรค์และปลูกฝังคุณธรรมใหม่ซึ่งไม่เคยเน้นมาก่อนในสังคม ย่อมเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากยิ่งและอาจทำให้เกิดความสับสนในคุณธรรม ระหว่างคุณธรรมที่เคยยึดถืออยู่เดิมกับคุณธรรมใหม่ได้ ฉะนั้นสิ่งที่จะกระทำได้คือ การประสมประสานคุณธรรมใหม่เข้ากับคุณธรรมเดิมที่เคยยึดถืออยู่/ดังที่ นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ กล่าวไว้ว่า "เราน่าจะสร้างสรรค์คุณธรรมจากคุณธรรมที่มีอยู่แล้วในสังคมนั้น" (นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2518 : 29) โดยเหตุที่พื้นฐานอารยธรรมไทยส่วนใหญ่มาจากพุทธศาสนา ฉะนั้นการประสมประสานคุณธรรมที่ต้องการกับคุณธรรมในพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่น่าพิจารณานำมาปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ซึ่งเป็นคุณธรรมในพุทธศาสนากับความสามารถในการตัดสินใจของผู้นำแบบประชาธิปไตย อาจช่วยให้เห็นแนวทางในการประสมประสานคุณธรรมดังกล่าวแล้วได้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ กับความสามารถในการตัดสินใจของผู้นำแบบประชาธิปไตยในกลุ่มนิสิตคณะครุศาสตร์และรัฐศาสตร์ เพราะนิสิตส่วนใหญ่ใน 2 คณะนี้จะต้องออกไปประกอบอาชีพ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้นำในชุมชน จะต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตคณะครุศาสตร์จะต้องประกอบอาชีพเป็นครู ซึ่งมีอิทธิพลต่อศิษย์อย่างมาก จากการศึกษาของแอนเดอร์สัน แสดงให้เห็นว่าครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน นอกจากนี้ทัศนคติต่าง ๆ ของนักเรียนก็อาจจะเลียนแบบมาจากครู สิ่งใดที่ครูเห็นว่าดีหรือไม่ดีนักเรียนมีความโน้มเอียงที่จะเห็นด้วยกับครู (กัลยา ทรามพวงศ์ 2519 : 28 อ้างอิงมาจาก Anderson.) ส่วนนิสิตรัฐศาสตร์นั้น ส่วนหนึ่งจะต้อง

ออกไปเป็นนักปกครองหรือผู้นำในระบบการปกครองท้องถิ่น ซึ่งสมพงศ์ เกษมสิน (สมพงศ์ เกษมสิน 2516 : 408) กล่าวว่า มีอิทธิพลต่อผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา เพราะต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีและปกครองผู้ที่อยู่ใต้ปกครองให้มีความสุข

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายทั่วไป เป็นการศึกษาคูณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ เพื่อทราบว่ามีความสัมพันธ์กับความสามารถเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด และเพื่อที่จะทราบว่าจะนำคุณธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมในสังคมมาเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปรับปรุงจากระบบอัตตาธิปไตยมาเป็นระบบประชาธิปไตยได้อย่างไร

ความมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับความสามารถเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ในระหว่างนิสิตคณะครุศาสตร์และนิสิตคณะรัฐศาสตร์
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ในระหว่างนิสิตที่มีชั้นเรียนแตกต่างกัน
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ในระหว่างนิสิตเพศชายและเพศหญิง

๔๖

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการศึกษาบุคลิกภาพผู้นำตามแบบไทย โดยอาศัยการศึกษาทัศนคติต่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

2. การทราบลักษณะเชิงปริมาณและคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับความสามารถเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย จะเป็นแนวทางในการนำเอาคุณธรรมดั้งเดิมที่คนในสังคมยึดถือมาประสมประสานกับคุณธรรมใหม่ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. เป็นแนวทางให้ผู้ที่มีบทบาทในการผลิตบุคลากรได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างสรรค์คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ให้แก่ผู้นำในระบบต่าง ๆ ของสังคมควบคู่ไปกับการให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องของประชาธิปไตย

4. ช่วยให้ครู ครูแนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการศึกษาค้นคว้าแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพผู้นำ - ผู้ตามของชนในชาติต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1.1 นิสิตปริญญาตรี ปีการศึกษา 2522 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 80 คน และระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 80 คน

1.2 นิสิตปริญญาตรี ปีการศึกษา 2522 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 80 คน และระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 80 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 สาขาวิชาชีพ แบ่งเป็น

นิสิตคณะครุศาสตร์

นิสิตคณะรัฐศาสตร์

2.1.2 ระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นปีที่ 1

ระดับชั้นปีที่ 4

2.1.3 เพศ

2.2 ทิวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

2.2.2 ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการฝึกใจแบบ

ประชาธิปไตย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ (Four Devine States of Mind) หมายถึง คุณธรรมที่ประกอบไปด้วย 4 อุปลักษณะ คือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา

เมตตา (Loving - Kindness) หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์และก่อความสุขให้แก่ผู้อื่นอย่างทั่วถึง ไม่ลำเอียง ด้วยความรัก ความปรารถนาดีตามควรแก่สถานการณ์และความสามารถของตน โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน ตลอดจนการละทิ้งซึ่ง โทสะและพยาบาท อันเป็นเหตุให้ก่อความเคียดแค้นแก่ผู้อื่น

กรุณา (Compassion) หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ด้วยความสงสาร เห็นใจตามควรแก่สถานการณ์และความสามารถของตนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน รวมทั้งการไม่คิดเบียดเบียนให้ผู้อื่นต้องตกทุกข์ได้ยาก

มุทิตา (Sympathetic Joy) หมายถึง ความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ เมื่อเขาได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข โดยปราศจากจิตริษยาและมิได้หวังผลพลอยได้จากการที่ผู้อื่นได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข นั้น ๆ

อุเบกขา (Neutrality หรือ Equanimity) หมายถึง การวางตนเป็นกลาง มีใจยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง รวมทั้งการทำใจได้เมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์แล้วไม่สามารถช่วยเหลือได้ และไม่ซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความล้มเหลวในกิจการงานต่าง ๆ

คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่นี้สามารถวัดได้โดยแบบสอบถาม วัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ที่ผู้วิจัยร่วมกับ จินตนา จินดารัตน์ สร้างขึ้น ผู้ที่ได้คะแนนต่ำหมายความว่า คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ต่ำ ผู้ที่ได้คะแนนสูง หมายความว่า มีคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่สูง

การรับรู้มาตรฐานสังคม (Social Norm) หมายถึง การรับรู้ว่าคุณค่า
โดยทั่ว ๆ ไปในสังคมมีมาตรฐานทางคุณธรรมสูงหรือต่ำเพียงใด

ตนตามอัตภาพ (Actual Self) หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะ
ปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่าง ๆ

ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย

(Democratic Type of Leadership Ability in Decision Making)

หมายถึง วิธีหรือเทคนิคในการวางแผนหรือกระทำการใด ๆ ของบุคคลในฐานะผู้นำ
ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้อยคำของกลุ่มเป็นสำคัญ
มีการประชุมปรึกษาหารือและคำนึงถึงความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้วย

นิสิตครูศาสตร์ หมายถึง นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ปีการศึกษา
2522 คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิสิตรัฐศาสตร์ หมายถึง นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ปีการศึกษา
2522 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่

พระราชวรมุนี (พระราชวรมุนี 2521 : 91) ได้อธิบายความหมายของพรหมวิหารสี่ว่า หมายถึงหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อัปมัชฌาสี เพราะแผ่สม่ำเสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณและไม่จำกัดขอบเขต พรหมวิหารมีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติ เกื้อกูลแก่ผู้อื่น

พระศรฤทธิ์รณชัย (พระศรฤทธิ์รณชัย 2511 : 22) กล่าวว่า พรหมวิหารสี่ นั้นนับว่าเป็นธรรมอันสำคัญที่สุดของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป-สามารถที่จะปกครองครอบครั้ว คนใน บังคับบัญชา หมูคณะ ประเทศชาติ แม้ที่สุดทั้งโลกก็ได้ เป็นธรรมของคนดี-นักปกครองที่ดี- ที่พึงจะนำไปศึกษาและปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง ความเมตตาที่มีอยู่ ณ ที่ใด ที่นั้นย่อมได้รับแต่ ความสงบสุข ไม่เกิดกรอนวุ่นวาย เช่นเดียวกับที่ จ.เปรียญ (จ. เปรียญ 2515 : 238) กล่าวไว้ว่า หมูคณะสมาคมและชาติใด ๆ จะเจริญตั้งมั่นอยู่ได้ก็เพราะหมูชน พลเมืองของหมูคณะสมาคมของชาตินั้น ๆ มีธรรมสามัคคีพร้อมเพรียง รู้จักหน้าที่ของตน ตามฐานะอันควร และมีเมตตาสงเคราะห์เกื้อกูลกัน พลอยยินดีแสดงมุทิตาเมื่อผู้อื่น ได้รับความดีงาม เป็นต้น

ญาณโพนิกมหาเถระ (ญาณโพนิกมหาเถระ 2519 : 2) กล่าวถึง
พรหมวิหารสี่ว่า เป็นความเยียมหรือความสูงส่งสุดยอดของจิต เพราะเป็นแนวทาง
ที่ถูกต้องหรือเป็นแนวทางที่ถือกันว่าประเสริฐสุดสำหรับปฏิบัติคอสรพสัตว์เป็นคำตอบสำหรับ
แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการตองติดคอเกี่ยวของกันในสังคม เป็นปัจจัยอันตรงคุณมหาศาล
สำหรับผ่อนคลายความเครียด สำหรับยังความสงบให้เกิดขึ้นในสังคมที่ขัดแย้งกัน

ได้มีผู้ศึกษาและอธิบายถึงอุปลักษณะทั้ง 4 ของพรหมวิหารสี่ไว้ดังนี้

เมตตา

พระไตรปิฎกมหาวิคถารนัย (พระไตรปิฎกมหาวิคถารนัย 2500 : 299) ได้อธิบายถึงเมตตาว่า หมายถึงจิตที่คิดอยากให้คนอื่นอยู่เป็นสุขเสมอไป ไม่คิดอยากให้ใครเป็นทุกข์ ไม่คิดอยากเบียดเบียนใคร มีแต่คิดจะให้ เป็นสุขทุกถ้วนหน้า ธรรมชาติคนเราชอบอยากได้ความสุขของตนเองและผู้ที่ตนรักใคร่นับถือ ส่วนคนอื่นและสัตว์อื่นจะเป็นทุกข์อย่างไรก็ไม่ว่า เมื่อผู้ใดพยายามทำให้มีเมตตากว่าสามัญชนทั้งหลายได้ ผู้นั้นจึงได้ชื่อว่าเจริญเมตตา

พระกวีวรรณ (พระกวีวรรณ 2502 : 431) กล่าวว่าผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่จริง ๆ นั้นจะขาดธรรมข้อเมตตานี้มิได้ และต้องแผ่ความรักให้กว้างออกไปทุกที นับตั้งแต่รักตนเองก่อน แล้วก็บิดามารดา ญาติพี่น้อง มิตรสหาย ตลอดจนไปถึง ศัตรูและสัตว์ทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อการสร้างมิตรภาพภราดรภาพ ในระหว่างกันและกัน ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทำให้เห็นคุณค่าของชีวิตมากขึ้น ผู้ที่จะรักษาศีลข้อปาณาติบาตา ได้อย่างจริงจังนั้น จะต้องมีความข้อนี้อย่างใจเสมอ

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 5) กล่าวว่า ผู้ที่มีเมตตา ย่อมมีความรัก มีความปรารถนาดีที่บริสุทธิ์สะอาดต่อผู้อื่น ไม่มีความมุ่งร้ายลงผลาญ ไม่มีความลุ่มหลงในผู้อื่นปนแทรกอยู่เลย ย่อมประพฤติกิริยาที่เกื้อประโยชน์ เกิดความสุขแก่ผู้อื่นตามควรแก่สถานการณ์นั้น ๆ โดยไม่คิดหกกลับมาคำนึงถึงตนว่าจะได้ จะเสีย จะขาดทุนหรือจะได้กำไรในการประพฤติกิริยาที่เกื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือไม่ เช่นเดียวกับสมเด็จพระญาณสังวร (สมเด็จพระญาณสังวร 2521 : 10-14) ที่กล่าวว่า เมตตานี้เป็นความรู้สึกที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่เกี่ยวกับกิเลส ไม่เกี่ยวแก่ความเห็นแก่ตัว เพราะเป็นความหวังดี หวังความสุขให้บังเกิดขึ้นและไม่ไ้มุ่งผลประโยชน์เพื่อตนแต่มุ่งประโยชน์สุขให้บังเกิดขึ้นแก่ผู้ที่ตนมีเมตตานั่น

จ. เปรียญ (จ. เปรียญ 2515 : 103-107) ได้กล่าวถึงลักษณะของความเมตตาว่ามี 2 ประการคือ

1. เมตตา หมายถึงความคิดเอ็นดูแก่สรรพสัตว์ ไม่คิดพยายาบท
ปองร้าย ไม่คิดเบียดเบียนประหัตประหารซึ่งกันและกัน ตั้งใจปรารถนาให้สรรพสัตว์
มีความสุข ความเจริญ ปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย ไม่คิดผูกเวรหรือจองล้างจอง
ผลาญซึ่งกันและกัน

2. เมตตา หมายถึงความรักใคร่ในอันที่จะกระทำประโยชน์เกื้อกูล
ให้เกิดขึ้นแก่กันและกัน ไม่ใช่ความรักใคร่อันมุ่งแต่จะแสวงหาความสุขใส่ตนเอง แล้ว
ทำบุคคลอื่นให้ได้รับความทุกข์ยากลำบากกาย

พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2522 : 13-18) ได้กล่าวถึง
การแสดงออกถึงการมีเมตตา ว่าสามารถแสดงออกมาเป็นรูปต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ

1. แสดงเมตตาทางกาย ด้วยการช่วยเหลือกันในกิจการงาน ให้
ความร่วมมือในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ช่วยเหลือในกิจการงานอื่น

2. แสดงเมตตาทางวาจา ด้วยการเจรจากันด้วยความรู้สึกเมตตา
ไม่ใช้วาจาการว้าวุ่นหมิ่น ในคำนุกรูปร่าง ทรัพย์สิน ตระกูล การศึกษา เป็นต้น ช่วยแนะนำ
บอกกล่าวในเรื่องที่เป็นประโยชน์หรือพิทักษ์ประโยชน์ของกันและกัน

3. แสดงเมตตาทางใจ โดยไม่มีความรู้สึกในทำนองมุ่งร้าย คิด
เอาเปรียบ หรือคิดมุ่งทำลายผลประโยชน์ของเขา มีความหวังที่จะเห็นคนเหล่านั้น
ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน การศึกษา และการทำธุระหน้าที่ของตนเป็นต้น

พระศรีวิสุทธิโมลี (พระศรีวิสุทธิโมลี 2514 : 164) ได้กล่าวถึงสมบัติ
และวิบัติของเมตตาไว้ว่า สมบัติใดแก่ ความสมบูรณ์หรือผลสำเร็จที่ต้องการของเมตตา
คือระงับพยายาบาดใจ ส่วนวิบัติใดแก่ ความล้มเหลว ความไม่สำเร็จ การปฏิบัติที่คลาดเคลื่อน
ผิดพลาดคือการเกิดเสนหา ซึ่งหมายถึงเสนหา ความรักใคร่เยื่อใยเฉพาะบุคคล ความ
พอใจโปรดปรานส่วนตัว เช่น ปุศตะเสนหา ความรักอย่างบุตร ภริยาเสนหา ความรักใคร่
ฐานภริยา อันเป็นเหตุให้เกิดความลำเอียง ทำให้ช่วยเหลือกันในทางที่ผิดได้ อย่างที่
เรียกว่าเกิดฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรักใคร่) ซึ่งมีใช้เมตตา เมตตาที่แท้จริงย่อมเป็น

อุปการณสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับรักษาความเที่ยงธรรม เพราะเป็นธรรมกลาง ๆ ที่ทำให้
มีภาวะจิตที่ปราศจากความเห็นแก่ตัวที่จะเอื้อเอียง/เข้าหาปราศจากความเกลียดชัง
ศัตรูรายที่จะทำลาย มีไมตรี ปรารภนาถาคือทุกคนสมควรเสมอกัน พิจารณาตัดสินและกระทำ
สิ่งต่าง ๆ ไปตามเหตุผลมุ่งประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่คนทั้งหลาย มีใจมุ่งสิ่งที่เขาหรือคน
ชอบ หรืออยากได้อยากเป็น

พระราชวรมุนี (พระราชวรมุนี 2521 : 92) ได้อธิบายความหมาย
ของกรุณาว่าหมายถึง ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัด
ความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 12-13) กล่าวว่ากรุณา
ซึ่งหมายถึงการทนนิ่งค้ำยอโยไมไหวเมื่อผู้อื่นต้องสูญเสียของรักต้องประสบอันตราย ต้อง
สูญเสียความสุข ต้องถูกทรมานทรมาน ต้องประกอบกรช่วยเหลือโดยไม่หวังผลกำไรจาก
การกระทำนั้นเพื่อตนเป็นธรรมที่ช่วยปราบวิหิงสา คือการคิดเบียดเบียนที่มีอยู่ต่อผู้อื่นนอก
ไต่หมด วิหิงสามีลักษณะตรงข้ามกับกรุณา หมายถึงการคิดมุ่งให้ผู้อื่นที่ตกเข้ามาเป็นอารมณ์
ของวิหิงसानั้นต้องสูญเสียสิ่งซึ่งเป็นที่รัก ต้องประสบอันตรายตลอดจนต้องได้รับทุกข์ต่างๆ

ปรีชา ช่างขวัญเย็น (ปรีชา ช่างขวัญเย็น 2520 : 88-90) ได้
กล่าวถึงกรุณาว่าเป็นธรรมที่สนับสนุนธรรมข้อแรกคือ เมตตา กล่าวคือมนุษย์ยอมต้องทนทุกข์
กันทุกคนต่าง ๆ กัน มากบ้าง น้อยบ้าง ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขนั้นจะเป็นผลสำเร็จ
ได้ก็ด้วยการช่วยเหลือเขาให้พ้นทุกข์/ซึ่งช่วยได้โดยการให้ทาน ทั้งอามิสทานและธรรมทานตาม
กำลังของตน โดยมีให้กลับมาเป็นความทุกข์แก่ตน เพราะจะเป็นการรับทุกข์แทนคนอื่น

⑤ ✓ พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2521 : 17) กล่าวว่ากรุณา
เป็นลักษณะของจิตใจแห่งบุคคล ที่ได้พบเห็นคนหรือสัตว์ตกอยู่ในห้วงของอันตราย แล้วเกิด
ความห่วงใยสงสารขึ้นมา ต้องการที่จะช่วยเหลือเขาให้หลุดพ้นจากอันตรายนั้น

มูทิตา

๑ พระราชวรมุนี (พระราชวรมุนี 2521 : 92) อธิบายความของมูทิตาว่าหมายถึงความยินดี ในเมื่อคนอื่นได้มีความสุข มีจิตมองใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้มีความสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

* ๕ จ. เปรียญ (จ. เปรียญ 2515 : 238) กล่าวว่า การมีมูทิตาจิตไม่คิดริษยาใคร ๆ นั้นย่อมเป็นการรักษาศนฺโทพณฺญ์ ทำให้เกิดความสุขสามัคคีกลมเกลียวไม่แตกฉานกัน เป็นการปลูกไมตรีมีความนับถือซึ่งกันและกันอย่างนี้โลกย่อมเจริญและมีความสงบสุข หากมีแต่ความคิดริษยาโดยเห็นเขาได้ดีตนอยู่ไม่ได้ เทียวป้ายทำลายล้างความดีงามอยู่เรื่อย ก็จะสมดังธรรมภาษิตที่ว่า ความริษยาเป็นเหตุให้โลกนิพพาน

ปรีชา ช่างขวัญยืน (ปรีชา ช่างขวัญยืน 2520 : 88-90) กล่าวว่ามูทิตาเป็นเครื่องตักมานะของผู้ปฏิบัติ คือไม่รู้สึกว่าตนต้องดีกว่าคนอื่นเพราะความรู้สึกเช่นนั้นทำให้เราชมคนอื่น เมื่อเห็นคนอื่นได้ก็อิจฉาริษยาจนถึงกลั่นแกล้งหาทางให้เขาไม่ได้อะไรต่าง ๆ เกิดเป็นศัตรูกันขึ้นในที่สุด ความพลอยยินดีจะทำให้จิตใจเราไม่ขุ่นมัวด้วยอำนาจของความถือตัวและความอิจฉาริษยา ทั้งยังทำให้ผู้ที่เรายินดีด้วยเกิดความพอใจและรู้สึกว่าเป็นมิตรด้วยความจริงใจ และยังแก้ความโลภอยากได้สิ่งที่ดีกว่าได้อีกด้วย

๖ พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2521 : 19-20) กล่าวว่าเรื่องของมูทิตานั้นสรุปได้ดังนี้คือ

๑. * เป็นความรู้สึกที่พลอยยินดี บันเทิงใจ ในเมื่อเห็นหรือได้ยินว่าคนบางคนได้รับความสุขเพราะไต่ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขกาย สุขใจ เช่นการแสดงความยินดีหรืออวยพร เมื่อใครได้รับยศหรือตำแหน่งแต่ต้องทำด้วยความจริงใจ ไม่ใช่เป็นการแสดงความยินดีตามธรรมเนียมหรือความนิยมของสังคม

→ ต่อมา

2. เป็นการขจัดความริษยาหรือความอิจฉาออกจากจิตใจของตนได้
 อย่างน้อยที่สุดก็ต้องไม่ริษยาเป็นรายไป จนถึงกับอาจจะทำใจให้ยินดี ไม่ว่าใครที่ไหน
 จะได้ก็ก็ตาม

อุเบกขา

ปิ่น มุทุกันต์ (ปิ่น มุทุกันต์ 2505 : 14) ได้อธิบายความหมาย
 ของอุเบกขาไว้ว่า หมายถึง การวางใจเป็นกลาง ในเมื่อจำเป็นต้องรักษาความ
 ยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษาจะต้องตัดสินความ จึงทำใจให้เป็นกลาง ไม่ลำเอียงเพราะ
 รัก เพราะชัง เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปโดยยุติธรรม หรือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน สู้วิสัย
 ที่เราจะช่วยได้ก็ตัดใจเสีย เพื่อมิให้จิตใจร้อนรนเกินไป

พระเทพโมลี (พระเทพโมลี 2511 : 17-19) กล่าวว่า อุเบกขา
 หมายถึง ความมีใจเป็นกลาง ยุติธรรม ไม่ลำเอียง ควบคู่กับ ความอดทนอดกลั้น มีลักษณะตรงข้ามกับ
 ปฏิฆะและอนุนยะ ปฏิฆะคือการผูกใจอยู่ก่อนแล้วว่าผู้นี้ชั่วผู้นี้เลว ควบคู่กับความ
 ไม่พอใจที่มีอยู่ในตัวผู้นั้น ๆ อนุนยะคือการผูกใจไว้ก่อนว่าผู้นี้ดี ผู้นี้ประณีต ควบคู่กับ
 ความพอใจที่มีอยู่ในตัวผู้นั้น ๆ นอกจากนี้ก็ริยาที่วางตัวเป็นกลางโดยไม่รู้จักความถูกผิด
 ไม่รู้จักคุณและโทษ ซึ่งเปรียบเสมือนการถูกระดกที่เห็นการแสดงและรู้เรื่องตั้งแต่ตนจนจบ
 แต่ไม่รู้จักความถูก ความผิด คุณและโทษในทางธรรม ย่อมทำให้ความเป็นกลางเกิดขึ้นไม่ได้
 ริยาเช่นนี้ถือว่าเป็นข้าศึกโดยตรงต่ออุเบกขาเช่นกัน

๗ พระศาสนโสภณ (พระศาสนโสภณ 2516 : 15) กล่าวว่า ลักษณะ
 เฉื่อยชาเฉยเมย ไม่ยินดียินร้ายนั้นไม่ใช่อุเบกขา อุเบกขานั้นใช้เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ
แล้วไม่สามารถจะช่วยได้ เช่น เห็นนักโทษต้องโทษตามกฎหมาย ก็ต้องมีอุเบกขา แต่
 เมื่อเห็นคนตกน้ำพอจะช่วยได้ก็ต้องใช้ความกรุณา คือช่วยสุดความสามารถ ถ้าใช้อุเบกขา
 ก็จะกลายเป็นใจดำไป

๕) พระราชวรมุนี (พระราชวรมุนี 2518 : 304) กล่าวว่า อุเบกขาที่ถูกตองนั้นต้องดำรงธรรมไว้ ท่องวางใจเป็นกลาง เมื่อเขาได้รับทุกขโทษนั้นความสมควรกับการกระทำของตน—แต่ละขณะเดียวกันในแง่ของความกรุณา ก็ต้องคิดว่าเมื่อเขาได้รับทุกขภัยพิบัติแล้ว เราควรช่วยเหลืออะไรบ้าง การพิจารณาปล่อยทั้งหมดโดยไม่ได้อคิดแก้ไข ทำให้ขาดความกรุณา

๖) พระโสภณคณาภรณ์ (พระโสภณคณาภรณ์ 2521 : 20-21) กล่าวว่า อุเบกขานั้นเป็นอาการของใจที่เป็นกลาง ไม่ยินดี ไม่เสียใจ ในเมื่อเห็นคนอื่นประสบความวิบัติ เพราะมาพิจารณาเห็นตามหลักกรรมว่า คนทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของตน และจะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมอันนั้นเป็นลักษณะแห่งปัญญา คือ รู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร เมื่อเห็นผู้อื่นประสบเหตุอย่างหนึ่งที่เราไม่อาจจะใช้ เมตตา กรุณา มุทิตาได้ เพราะถ้าหากใจออกไปก็จะกลายเป็นการผิดกรรมหรือหลักกฏติกรรม ก็ต้องใช้อุเบกขา

ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย

ความหมายของการเป็นผู้นำ (Leadership)

ลาปีแอร์และฟรานสวอร์ธ (ธรรมรส โชติบุญชู 2518 : 131 อ้างอิงมาจาก La Pierre and Fransworth.) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเป็นผู้นำได้แก่ พฤติกรรมซึ่งมีผลทำให้พฤติกรรมของคนอื่นยอมคล้อยตามแทนที่จะคล้อยตามพฤติกรรมของคนอื่น

อิงลิช และอิงลิช (English and English. 1958 : 288-289) ได้ให้ความหมายของการเป็นผู้นำไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นลักษณะหรือทักษะของผู้นำหรือบทบาทที่ทำหน้าที่ในการนำความหมายในแง่นี้จะไม่คำนึงถึงสถานการณ์เป็นองค์ประกอบที่จะพิจารณาคัดสินว่าใครจะเป็นผู้นำและนำได้อย่างไร จะคิดเพียงเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำ

2. เป็นการริเริ่มในการชี้แนวทางหรือการควบคุมการกระทำที่มีต่อกลุ่มหรือบุคคลอื่น โดยผู้ตามอาจจะทำตามแนวทางนั้น ๆ ไม่มากนัก

3. เป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม ในการที่จะทำให้กลุ่มดำเนินตามวัตถุประสงค์

บาร์นาร์ด (Barnard, 1938 : 260) กล่าวว่าความเป็นผู้นำของบุคคลอาจพิจารณาได้จากลักษณะเด่น 2 ประการ คือประการแรกเป็นความเหนือกว่าในลักษณะต่าง ๆ มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เหนือกว่าและเป็นที่ประทับใจของผู้ร่วมงาน ประการที่สอง เป็นความเหนือกว่าในด้านความตั้งใจ เอาใจใส่ในงาน มีความมานะพยายาม ความอดทน และความกล้าหาญ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

มโนทัศน์ (Concept) เกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่สำคัญมี 3 ประการ ตามความเห็นของรอส และชาลส์ (Merrifield, 1961 : 100-104 อ้างอิงมาจาก Ross, and Charles.) ได้แก่

ก. ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตัวของผู้นำแต่ละคน (Leadership as trait within the individual leader) ในสมัยก่อนเชื่อกันว่าความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด (Leader were born, not made) แต่ในปัจจุบันเชื่อว่าความเป็นผู้นำสามารถปลูกฝังและเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้

ข. ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม (Leadership as a function of the group) เป็นโครงสร้างทางสังคมหรือกลุ่มมากกว่าบุคคล กล่าวคือสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interindividual Relationship) ภายในกลุ่มหนึ่ง ๆ จะถูกกำหนดด้วยโครงสร้างของกลุ่มมากกว่าบุคลิกลักษณะของบุคคลเพียงคนเดียว ฉะนั้นความเป็นผู้นำจึงเป็นลักษณะธรรมชาติหรือเป็นคุณสมบัติหนึ่งของกลุ่ม

ค. ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (Leadership as a function of the situation) การพิจารณาความเป็นผู้นำตามลักษณะภายในตัวของผู้นำแต่ละคนและลักษณะของกลุ่มยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายความเป็นผู้นำ สถานการณ์มีบทบาทต่อความเป็นผู้นำมาก สถานการณ์ที่กลุ่มกำลังเผชิญในขณะนั้นก็ให้เกิดผู้นำได้ ความเป็นผู้นำจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มหรือขององค์กรนั้น ๆ มโนทัศน์นี้สรุปได้ว่าสถานการณ์ทำให้เกิดผู้นำด้วย

ความสามารถในการเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ (Types of Leadership Ability)

ในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้นำต้องใช้กลวิธีในการนำหรือบริหารงานของกลุ่มต่าง ๆ กัน แบบของผู้นำนั้นเมื่อพิจารณาแบ่งไว้หลายลักษณะด้วยกัน แต่ที่นิยมกันมากมักจะแบ่งผู้นำเป็น 3 แบบคือ

ก. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Leader) ผู้นำแบบนี้เรียกว่า "แบบอัตตาธิปไตย" เป็นผู้นำประเภทที่ถือว่าอำนาจเป็นใหญ่ ทำการวินิจฉัยสั่งการ หรือออกคำสั่งใด ๆ โดยรวบรัดอำนาจ โดยยินยอมให้สมาชิกอื่น ๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพียงเล็กน้อย หรือไม่ยินยอมเลย (Seidenberg and Snadowsky. 1976 : 422) ผู้นำจะเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายของกลุ่มด้วยตนเอง วางแผนงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มที่ทราบถึง กลวิธีและลำดับขั้นในการทำงาน เป็นผู้บอกกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกแต่ละคนจะต้องทำ เป็นผู้จัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้แทนของกลุ่ม ตลอดจนเป็นผู้พิจารณาให้รางวัลและลงโทษสมาชิกในกลุ่ม ฉะนั้นชะตากรรมของสมาชิกในกลุ่มจึงอยู่ในมือของผู้นำแต่ผู้เดียว ผู้นำแบบนี้จะพยายามทำให้กลุ่มมีโครงสร้างที่แตกแยกกัน โดยให้มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกน้อยที่สุด และถ้าเป็นไปได้ การติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะต้องผ่านผู้นำ หรืออยู่ในสายตาของผู้นำเสมอ ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะมีผลเสียต่อกกลุ่มโดยส่วนรวม เพราะการที่สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสน้อยมาก ที่จะได้พัฒนาสัมพันธ์ภาพซึ่งกันและกัน ทำให้บรรดาสมาชิกขาดความสนใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่ม ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง

ถ้าขาดผู้นำเพียงคนเดียว จะทำให้เกิดความยุ่งยากภายในกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มจะชะงักหรือกลุ่มอาจแตกสลาย เนื่องจากไม่ได้มีการประสานงานกันมาก่อน

(Kretch, Crutchfield, and Ballachy. 1962 : 434)

ข. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) ผู้นำแบบนี้เรียกว่า พวกใจกว้าง คือ ถืออำนาจของกลุ่มเหนือกว่าตนเอง จะดำเนินการบริหารงานสิ่งใดก็ตามก็จะกระทำไปในนามของกลุ่ม เพราะต้องการที่จะให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (สมพงศ์ เกษมสิน 2517 : 91) ผู้นำลักษณะนี้คิดว่าสมาชิกของกลุ่มมีความสามารถในการตัดสินใจและมีประสบการณ์เช่นเดียวกับเขา สถานภาพของความ เป็นผู้นำ เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการปรับปรุงความคิดและพฤติกรรม ซึ่งทำควยการรับฟัง ตั้งคำถาม มีปฏิริยาโต้ตอบเมื่อถึงเวลา โดยการสะท้อนถึงความรู้สึก การทำให้เกิดความกระจางแจ้งและการสังเคราะห์ในลักษณะเช่นนี้ ผู้นำช่วยให้สมาชิกได้รู้จักคิด มีการสะท้อนถึงความรู้สึก และช่วยให้มีการตัดสินใจที่ดีขึ้น (Kemp. 1970 : 222) ในด้านการมีอำนาจ ผู้นำแบบนี้มีอำนาจเช่นเดียวกับแบบอิตินิยม แต่ความแตกต่างอยู่ที่วิธีการใช้อำนาจ ผู้นำแบบนี้ให้อิสระแก่สมาชิก ในขณะที่เดียวกันสมาชิกต้องคำนึงถึงระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มควย นอกจากนี้ผู้นำจะพยายามกระจายความรับผิดชอบออกไปในหมู่สมาชิกมากกว่าจะรวมความรับผิดชอบไว้คนเดียว พยายามที่จะให้สมาชิกได้มีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ตลอดจนพยายามที่จะผ่อนคลายความตึงเครียด และความขัดแย้งที่จะพืงเกิดขึ้นในกลุ่ม (Kretch, Crutchfield, and Ballachey. 1962 : 435)

สมพงศ์ เกษมสิน (สมพงศ์ เกษมสิน 2517 : 91) ได้กล่าวถึงลักษณะของการบริหารงานของผู้นำแบบประชาธิปไตยไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ คือ

1. ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนดำเนินงานเสมอ โดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญต่อองค์กรและส่วนรวม
2. เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเต็มที่

3. ผู้บังคับบัญชาทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำและผู้ให้คำแนะนำสั่งงานแก่ผู้
ใต้บังคับบัญชาและดูรวมงาน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสใช้ความคิดและวินิจฉัย
เลือกวิธีที่จะให้ทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง

5. สร้างความนิยมเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าผู้รวมงาน
คอยให้คำแนะนำสั่งสอนและทำงานรวมอยู่กับตน

6. ในการปฏิบัติงาน มีความไว้วางใจกัน มีสัมพันธภาพอันดีต่อกัน
รวมทั้งมีการร่วมมือและประสานงานกันอย่างจริงจังและเต็มที่

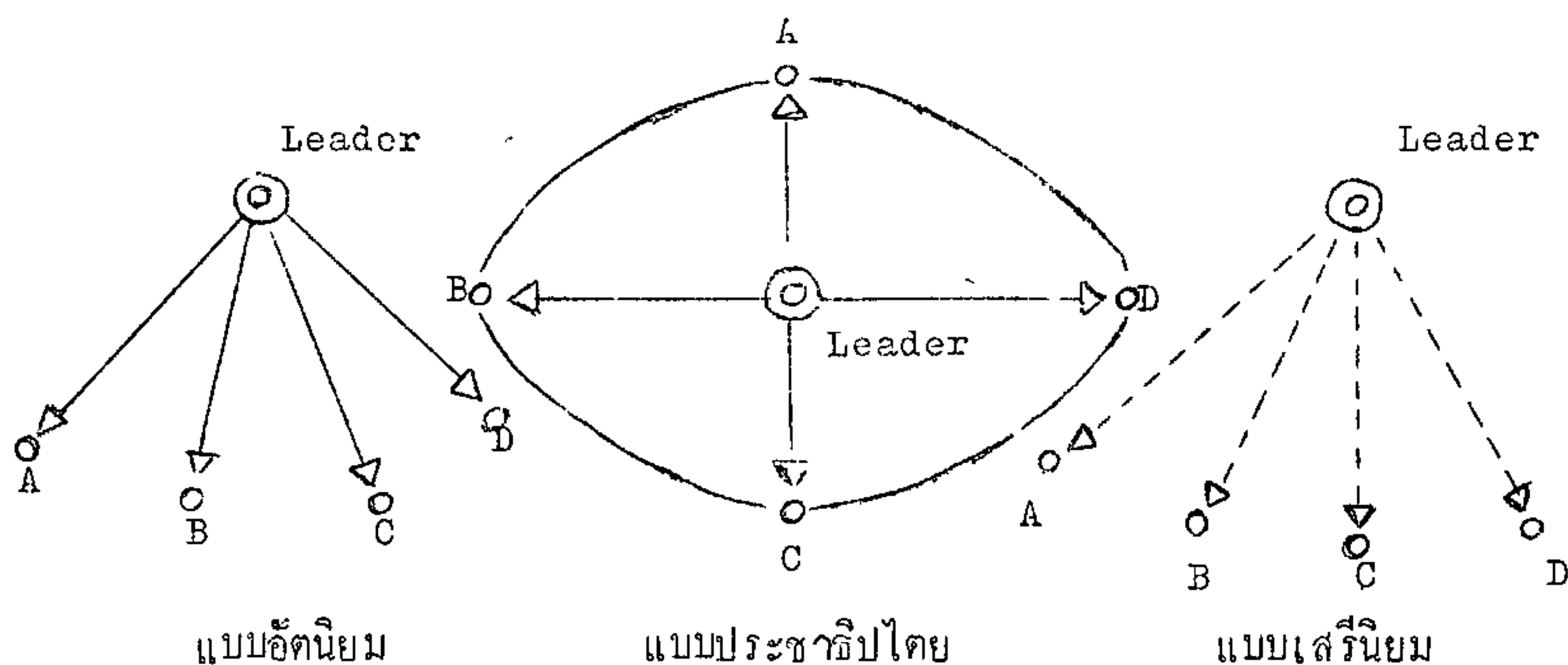
ค. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire หรือ Free Rein Leader)

ผู้นำแบบเสรีนิยมนี้มักทำหน้าที่คล้ายบุรุษไปรษณีย์ การใช้อำนาจควบคุม
สมาชิกมีน้อย บรรดาสมาชิกต่างก็มีเสรีในการที่จะวินิจฉัยสั่งการ หรือเห็นในเรื่องราว
ต่าง ๆ เป็นไปตามอัธยาศัย (สมพงษ์ เกษมสิน 2517 : 91) ผู้นำมีส่วนร่วม
ในกลุ่มน้อยที่สุด โดยจะให้ข้อมูลแก่กลุ่มก็อาจเมื่อถูกถาม หรือมีฉันทันทีปล่อยกลุ่มให้ดำเนิน
ไปเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Seidenberg and Snadowsky. 1976 :
429) การใช้การบริหารกลุ่มแบบนี้แทบจะเรียกได้ว่า ขาดผู้นำ เพราะผู้นำไม่ใช้ความ
เป็นผู้นำเลย หาระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆไม่ได้ในกลุ่มแบบนี้ ปล่อยให้แต่ละคนทำงานตามที่
เห็นสมควร เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมมีผลเสียมากกว่าผลดี เพราะกลุ่มจะขาดความเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน ขาดการประสานงาน ขาดความเป็นระเบียบและความรับผิดชอบ การบริหาร
แบบนี้มักเกิดขึ้นเมื่อผู้นำพยายามใช้ประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตย โดยที่ตนเองไม่เข้าใจ
อีกว่าประชาธิปไตยคืออะไร อีกประการหนึ่งไม่แน่ใจในความเป็นผู้นำของตนเอง จึงพยายาม
ให้เสรีภาพอย่างกว้างขวางและยกย่อง ความสามารถของสมาชิก ปล่อยให้ทำงานโดยไม่มี
การควบคุม ผลก็คือ ความล้มเหลวของงาน (พนัส หันนาคินทร์ 2513 : 56-57)

สมพงศ์ เกษมสิน (สมพงศ์ เกษมสิน 2517 : 91) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารงานภายใต้ภาวะผู้นำแบบเสรีนิยมไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอกำหนดนโยบายมาตรฐานการปฏิบัติงานระบบการจ้างงาน ฯลฯ ตามใจชอบ ไม่คอยคำนึงถึงหลักการและกฎเกณฑ์เท่าใดนัก
2. ไม่มีหลักการควบคุมดูแลและไม่ได้สร้างเกณฑ์ควบคุมงานขึ้นไว้สำหรับการควบคุมงานว่าใครปฏิบัติงานได้ผลหรือไม่
3. หัวหน้างานมักไม่เข้ายุ่งเกี่ยว ใครจะทำอะไรก็ได้ ภาวะการเป็นผู้นำหรือหัวหน้างานมีแต่ชื่อหรือสมมุตินามเท่านั้น
4. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำงานไม่มีที่แน่นอน หากอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามที่ผู้บังคับบัญชาคิดเห็น ซึ่งไม่ขัดแย้งหรือผิดจากระเบียบปฏิบัติเท่านั้น หรือตามที่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงส่งลงมา
5. ขาดความคิดริเริ่มต่อการทำงาน และไม่พยายามจัดให้มีการประเมินผลงาน หรือการคิดหาผลงานเพื่อแก้ไขแต่อย่างใด

ยูริส, ออเรน (Uris, Auren. 1964 : 141-144) ได้แสดงแผนภูมิแสดงลักษณะของศูนย์กลางของกลุ่มและความสัมพันธ์ภายในกลุ่มของผู้นำทั้ง 3 แบบไว้ดังนี้

จากแผนภูมิจะเห็นว่ากลุ่มที่มีผู้นำแบบอิตินิยม ผู้นำเป็นศูนย์กลางของกลุ่ม สมาชิกเป็นเพียงผู้รับคำสั่งและขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก ทุกคนขึ้นตรงต่อผู้นำ แม้การสื่อสารในระหว่างสมาชิกด้วยกันก็ต้องผ่านผู้นำก่อนแต่ก็มีผลดีที่เป็นการสื่อสารอย่างรวดเร็ว เหมาะจะใช้เมื่ออยู่ใต้อาการกดดันหรือในภาวะวิกฤต ส่วนผู้นำแบบประชาธิปไตย ถือกลุ่มเป็นศูนย์กลาง ผู้นำจะมีการติดต่อกับกลุ่มและความสัมพันธ์ในกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้นำไม่ได้ติดต่อกับสมาชิกเพื่อถามคำตอบ ให้คำแนะนำหรือให้ข้อมูลต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังพยายามให้สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์กับเขาอย่างใกล้ชิดด้วย สำหรับผู้นำแบบเสรีนิยมนั้น จากเส้นประในแผนภูมิแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารภายใต้ภาวะผู้นำแบบนี้ มีน้อยที่สุด สมาชิกเกือบจะมีอิสระทำงานตามความคิดของตนทั้งหมด และสมาชิกในกลุ่มก็ขาดการประสานงานกัน การโต้ตอบ การให้คำแนะนำ และการปรึกษาหารือ เช่น แบบประชาธิปไตย เกือบจะไม่มีเลย

งานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นผู้นำ

ประมาณปี ค.ศ. 1939 เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) โรนัลด์ ลิปปิท (Ronald Lippitt) และราล์ฟ ไวท์ (Ralph White) (Cartwright and Zander. 1968 : 318-335) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำและ

ปฏิกิริยาของสมาชิกในบรรยากาศทางสังคม 3 แบบ โดยความร่วมมือของสถาบันพัฒนา
เด็ก (Institute of Child Development) แห่งมหาวิทยาลัยแห่งรัฐไอโอวา
การวิจัยนี้แบ่งเป็น 2 ตอน โดยในการศึกษาครั้งแรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเทคนิคใน
การสร้างและบรรยายบรรยากาศทางสังคมของกลุ่มเด็ก ๆ และเพื่อบันทึกผลของบรรยากาศ
ทางสังคมที่มีต่อกลุ่มและต่อพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตัวแปร
ในการทดลองคือ ลักษณะผู้นำแบบประชาธิปไตยและแบบอิตินิยม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัย
10 ขวบ กลุ่มละ 5 คน ผู้นำคนเดียวกันจะพบกับเด็กทั้งสองกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะใช้ลักษณะ
ความเป็นผู้นำต่างกัน พฤติกรรมของผู้นำและสมาชิกถูกบันทึกไว้โดยผู้สังเกต

ในการทดลองที่สอง มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดคือ เพื่อตรวจสอบผลของบรรยากาศ
ทางสังคม 3 แบบต่อพฤติกรรมของบุคคลและของกลุ่ม อันได้แก่บรรยากาศทางสังคมภายใต้
ผู้นำแบบประชาธิปไตย อิตินิยม และเสรีนิยม โดยใช้กลุ่มเด็กอายุ 10 ขวบ 4 กลุ่ม ๆ ละ
5 คน สมาชิกแต่ละกลุ่มจะหาเทียมกันในด้านสัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล สติปัญญา ภายนอก
สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และลักษณะทางบุคลิกภาพ โดยให้ผู้ใหญ่เป็นผู้นำ ซึ่งผู้นำทั้ง
สามคนได้รับการฝึกการเป็นผู้นำแต่ละแบบมาแล้วเป็นอย่างดี ผู้นำแต่ละคนจะเปลี่ยนลักษณะ
ผู้นำที่ตนแสดงด้วย ดังนั้นแต่ละกลุ่มจะได้พบกับลักษณะความเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ ภายใต้ผู้นำ
ต่างคนกัน ทุกกลุ่มพบกันในสถานที่เดียวกัน และทำกิจกรรมอย่างเดียวกันด้วยวัสดุที่เหมือนๆ
กัน พฤติกรรมของผู้นำและสมาชิกในกลุ่มจะถูกบันทึกไว้

จากบันทึกพฤติกรรมของเด็กทั้ง 4 กลุ่ม แสดงให้เห็นว่าเด็กมีปฏิกิริยาต่อผู้นำทั้ง
3 แบบต่างกัน ผู้นำแบบอิตินิยมก่อให้เกิดปฏิกิริยา 2 แบบคือ ยอมตาม (Submissive)
หรือก้าวร้าว (Aggressive) กลุ่มจะขึ้นเคียงผู้นำที่ควบคุมตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกัน
ก็เกรงกลัว จึงแสดงอาการก้าวร้าวทางอ้อม เช่น แสร้งทำไม่ได้ยินเวลาผู้นำพูด ละเมิดกฎ
ออกจากห้องก่อนเวลา ทำลายสิ่งของ เป็นต้น นอกจากนี้ยังแสดงอาการก้าวร้าวกันเองใน
ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วย เช่น ดุด่างานของผู้อื่น คิดว่าของตนเหนือกว่า ไม่มีการร่วมกัน
เปรียบเทียบผลงานที่ได้กับกลุ่มอื่น ๆ พบว่า ผลงานได้มากกว่ากลุ่มอื่นเล็กน้อย

ในกลุ่มผู้นำแบบประชาธิปไตยเด็กจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีขวัญและกำลังใจในการทำงานสูง ผลงานดีที่สุด

ในกลุ่มผู้นำแบบเสรีนิยม ผลงานไม่ดีและก่อให้เกิดความกับข้องใจและก้าวร้าวสลับกัน

จากการสัมภาษณ์เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เด็กชอบผู้นำแบบประชาธิปไตยที่สุด

ในระยะต่อมาประมาณปี ค.ศ. 1967 โรเบิร์ต ดี.มีค (Robert D. Meade) (Lambert, William W. 1977 : 222-230) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยมและประชาธิปไตย ที่ปีต่อการทำงานของสมาชิกในกลุ่มโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชายชาวฮินดู อายุประมาณ 10-11 ขวบ ซึ่งอาศัยอยู่ในอินเดียภาคเหนือ จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน โดยให้เด็กชายเหล่านี้ ทำงานกับผู้นำทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบอิตินิยม โดยเปลี่ยนกันแบบละ 6 สัปดาห์ และทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งในการประเมินผลจากการเปรียบเทียบคุณภาพของงานจำนวนสมาชิกที่ขาดหายไป จำนวนสมาชิกที่ต้องการทำงานที่ผิดปกติไป จำนวนงานที่เสร็จตามกำหนดเวลา จำนวนชั่วโมงที่ใช้ทั้งหมดในการทำงาน ภายใต้งานนำของผู้นำทั้ง 2 แบบ ปรากฏว่า เด็ก ๆ ชอบผู้นำแบบอิตินิยมมากกว่าแบบประชาธิปไตย งานของกลุ่มอิตินิยมที่เสร็จตามเวลาที่กำหนดมีจำนวนมากกว่า และมีคุณภาพดีกว่างานของกลุ่มแบบประชาธิปไตย เด็ก ๆ จะมีความก้าวร้าวมากกว่าในกลุ่มอิตินิยม ผลการวิจัยนี้กล่าวได้ว่าตรงข้ามกับการศึกษาของเลวิน ลิปพิท และไวท์ โดยสิ้นเชิง ซึ่ง มีค (Meade) อธิบายว่าในอินเดียที่โครงสร้างทางสังคมและครอบครัวเป็นแบบอิตินิยม ลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยมจึงเป็นลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างคุ้นเคยอยู่ ผิดกับกลุ่มตัวอย่างของ เลวิน ลิปพิท และไวท์ ซึ่งเติบโตมาในสังคมอเมริกัน ซึ่งมีประวัติของระเบียบประเพณีแบบประชาธิปไตยมาเป็นเวลาช้านาน

ฟีดเลอร์ (Fiedler. 1967 : 63) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำ ประสิทธิภาพในการทำงานและองค์ประกอบอื่น ๆ ภายในกลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่าง

ประมาณ 1600 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลจากหลายระดับและหลายกลุ่มอาชีพ เป็นเวลาถึง 15 ปี โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้ร่วมงานที่ชอบน้อยที่สุด (L.P.C.) พบว่า ผู้นำแบบอิตินิยม ซึ่งมุ่งงาน กับแบบประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชนิดใดจะมีประสิทธิภาพมากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ผู้นำเผชิญอยู่ อันประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิก โครงสร้างของงาน และอำนาจโดยตำแหน่งของผู้นำ กล่าวคือ ผู้นำแบบมุ่งงานจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดในสถานการณ์ที่ถี่มากหรือเลวร้ายมาก ส่วนผู้นำที่เป็นแบบมุ่งความสัมพันธ์จะมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อสถานการณ์เป็นไปในลักษณะที่ไม่ดี หรือเลวร้ายจนเกินไป

เจ.เอช.แอนเดอร์สัน (กัลยา ทรขนพวงศ์ 2519 : 28 อ้างอิงมาจาก Anderson.) ได้ทำการศึกษาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูในห้องเรียนพบว่าครูส่วนมากเป็นผู้นำแบบอิตินิยมมากกว่าแบบนิยมการร่วมมือกัน (Integrative) นั่นคือ จะเป็นครูที่เข้มงวด ไม่ยืดหยุ่น ไม่ยอมรับประสบการณ์ ความต้องการหรือการตัดสินใจของผู้อื่น ในการตั้งเป้าหมายหรือนโยบาย จะพยายามให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามใจหรือตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ ความเป็นอิตินิยมจะพบมากขึ้นในอาณานิคม และตอนใกล้ปลายภาคเรียนยิ่งมีมากขึ้น เด็ก ๆ บางคนจะรับเอาพฤติกรรมชนิดนี้จากครูเข้าไว้โดยเฉพาะเด็กชาย เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กที่พยายามวางตนเหนือหรือข่มขู่ผู้อื่นมักจะเป็นผู้ที่ถูกครูข่มขู่มาแล้ว เด็กที่อยู่ใต้การนำของครูที่เป็นประชาธิปไตย จะพบว่ามีความตั้งใจ ความร่วมมือและความริเริ่มดี

สำหรับการศึกษาในประเทศไทยนี้ จีรพร โพธิ์สุวรรณ (จีรพร โพธิ์สุวรรณ 2519) ได้ศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และบุคลิกภาพเก็บตัว - แสวงตัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับปฏิสัมพันธ์ของครูแบบอิตินิยมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่ได้รับปฏิสัมพันธ์แบบอิตินิยมมีบุคลิกภาพเก็บตัวมากที่สุด นักเรียนที่ได้รับปฏิสัมพันธ์แบบเสรีนิยม มีบุคลิกภาพเก็บตัวน้อยที่สุด ส่วนนักเรียนที่ได้รับ

ปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยได้คะแนนแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพเก็บตัว—แสดงตัวอยู่ระหว่างกลางของกลุ่มอัตตาธิปไตยและปล่อยปละละเลย

ในปีเดียวกัน ประคอง ประสิทธิพร (ประคอง ประสิทธิพร 2519) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนในชั้นประถมศึกษา พบว่านักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตย แบบประชาธิปไตย และแบบเสรีนิยม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน คือนักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด รองลงมาได้แก่นักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตย และแบบเสรีนิยมตามลำดับ และนักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย ปรับตัวได้ดีที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบเสรีนิยม และนักเรียนที่ได้รับการปฏิสัมพันธ์แบบอัตตาธิปไตยตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าความเป็นผู้นำหรือรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. อุปลักษณะภายในของคณาจารย์ธรรมดำนพรหมวิหารสี่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตปีที่ 4

2. ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับอุปลักษณะภายในแต่ละตัวของคณาจารย์ธรรมดำนพรหมวิหารสี่ในทางบวก ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตปีที่ 4

3. นิสิตรัฐศาสตร์มีคณาจารย์ธรรมดำนพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตครูศาสตร์

- 3.1 นิสิตรัฐศาสตร์มีเมตตา สูงกว่านิสิตครูศาสตร์
- 3.2 นิสิตรัฐศาสตร์มีกรุณา สูงกว่านิสิตครูศาสตร์
- 3.3 นิสิตรัฐศาสตร์มีมุทิตา สูงกว่านิสิตครูศาสตร์
- 3.4 นิสิตรัฐศาสตร์มีอุเบกขา สูงกว่านิสิตครูศาสตร์
4. นิสิตหญิงมีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชาย
 - 4.1 นิสิตหญิงมีเมตตา สูงกว่านิสิตชาย
 - 4.2 นิสิตหญิงมีกรุณา สูงกว่านิสิตชาย
 - 4.3 นิสิตหญิงมีมุทิตา สูงกว่านิสิตชาย
 - 4.4 นิสิตหญิงมีอุเบกขา สูงกว่านิสิตชาย
5. นิสิตปีที่ 4 มีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตปีที่ 1
 - 5.1 นิสิตปีที่ 4 มีเมตตาสูงกว่านิสิตปีที่ 1
 - 5.2 นิสิตปีที่ 4 มีกรุณาสูงกว่านิสิตปีที่ 1
 - 5.3 นิสิตปีที่ 4 มีมุทิตาสูงกว่านิสิตปีที่ 1
 - 5.4 นิสิตปีที่ 4 มีอุเบกขาสูงกว่านิสิตปีที่ 1

เหตุผลเบื้องหลังสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1

พรหมวิหารสี่นี้เป็นคุณธรรมที่เป็นความรู้สึกต่อผู้อื่นทั้งสิ้น และอุปลักษณะทั้งสี่ย่อมเอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ญาณโพนิกมหาเถระ (ญาณโพนิกมหาเถระ 2519 : 35) กล่าวว่า ภาวะที่ประเสริฐทั้งสี่นี้เป็นปัจจัยที่แผ่นฐานเข้าถึงกันและกัน กล่าวคือ เมตตาจะกันกรุณาไว้ไม่ให้แบ่งแยกพวกแยกหมู่ และเอื้ออำนวยความไม่เห็นแก่ตัว ความใจกว้างและความทะเยอทะยานใฝ่ดีใฝ่ใหญ่เบกขา ส่วนกรุณาป้องกันเมตตาและมุทิตาจากความหลงลืมไปว่าในขณะที่ทั้งเมตตาและมุทิตากำลังวางใจอยู่ในความสุขหรือกำลังให้ความสุข

ชั่วครู่ชั่วยามอยู่นั้นยังมีภาวะแห่งความทุกข์ยากอันน่าสพึงกลัวอยู่ในโลกอีกในเวลาเดียวกัน และยังป้องกันอุเบกขาไม่ให้ตกลงไปสู่ความเฉยชา และความเกียจคร้าน หรือความปลื้มคนไปอยู่คนเดียวอย่างเห็นแก่ตัว

จึงพอจะกล่าวได้ว่า อุปลักษณะทั้งสี่ของเมตตามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สมมติฐานข้อที่ 2

บุคคลที่มีคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่สูงนั้นย่อมเป็นผู้มีชั้นศีลธรรมสูง ไม่ชอบการกระทำที่รุนแรง ชอบการประณีตประณีตซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของประชาธิปไตย (ชม ภูมิภาค 2521 : 4)

บุญชนะ อัคราทร (บุญชนะ อัคราทร 2513 : 56) กล่าวว่า การมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันและการยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ตลอดจนการขจัดเสียซึ่งความโกรธ ความโลภและความหลงยอมเป็นแนวทางที่จะนำมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตไปตามแนวทางของประชาธิปไตยโดยแท้จริงได้

ผู้วิจัยจึงคาดว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย น่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่

สมมติฐานข้อที่ 3

จากการวิจัยของ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา (วัฒนา ศรีสัตย์วาจา 2519 : 90) พบว่า นิติรัฐศาสตร์มีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านความซื่อตรง ความเพียร ความไม่เบียดเบียนและความไม่ประพฤตินิดห่านองคลองธรรม ไม่ต่างจากนิสิตครู และจากการวิจัยของ จำรอง เงินดี (จำรอง เงินดี 2519 : 62) พบว่า นิติรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าตนเองจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านทาน บริจาค การไม่โกรธ และความอดทน สูงกว่านิสิตครู ทั้งนี้จำรองกล่าวว่า น่าจะเป็นเพราะนิสิตคณะรัฐศาสตร์ได้เรียนรู้ปัญหาความผิดพลาดของคนทั่วไป จากวิชาที่ตนเองเรียนมากกว่านิสิตครู และได้เรียนรู้มาว่าตนจะต้องมีคุณธรรมเหล่านี้สูงเพื่อให้บริการประชาชน

คุณธรรม ค่านานา บริจาค การไม่โกรธ และความอดทน นั้น ส่วนหนึ่งเป็นผล มาจากการมีคุณธรรมกานพรหมวิหารสี่ ผู้วิจัยจึงคาดว่า นิสิตคณะรัฐศาสตร์น่าจะมีคุณธรรม กานพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตคณะเกษตร

สมมติฐานข้อที่ 4

จากการศึกษาของเอ็ดเวิร์ด (บุญสนอง ไกรเนตร 2515 : 22 อ้างอิงมาจาก Edwards. 1959 : 10) เกี่ยวกับมุกฎีกาภาพคานความต้องการของนิสิตชายและนิสิต หญิงในมหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตชายมีความต้องการก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่นมากกว่านิสิตหญิง ในขณะที่นิสิตหญิงมีความต้องการด้านการยกย่องผู้อื่น การมีมิตรสัมพันธ์ การเข้าใจตนเอง และผู้อื่น การขอความช่วยเหลือ การยอมรับผิด และการช่วยเหลือผู้อื่น มากกว่านิสิตชาย

สลิลลา วรรณนิจฉายา (สลิลลา วรรณนิจฉายา 2512 : 17) ได้ศึกษา ทศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อศาสนา พบว่า นิสิตเพศหญิงเห็นด้วยกับ ศาสนามากกว่านิสิตเพศชาย และวันทนีย์ วิชัยคำ (วันทนีย์ วิชัยคำ 2515 : 64) ก็ศึกษาพบว่า นิสิตหญิงมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อศาสนามากกว่านิสิตชาย

ไชยการ ทองแก้ว (ไชยการ ทองแก้ว 2520 : 64) ได้ศึกษาคุณธรรม คานหิริ-โอตตัปปะ พบว่า นิสิตหญิงมีคุณธรรมคานนี้สูงกว่านิสิตชาย ประกอบกับคานนิยม ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของคนไทยที่กองการให้บุตรหญิงมีความเรียบร้อยอ่อนโยน นิสิตหญิง น่าจะมีคุณธรรมคานพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชาย

สมมติฐานข้อที่ 5

วันทนีย์ วิชัยคำ (วันทนีย์ วิชัยคำ 2515 : 64) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ ทศนคติของนิสิตต่างคณะวิชาและต่างชั้น ที่มีต่อพระพุทธศาสนา ในวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร พบว่า นิสิตในชั้นปีที่ 4 มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนามากกว่านิสิต ชั้นปีที่ 1 และนิสิตที่มีอายุมากแล้ว มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนามากกว่าคนอายุน้อย

นิสิตชั้นปี 4 นั้นย่อมมีประสบการณ์ ความรอบรู้มากกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
 ตลอดจนได้มองเห็นสภาพความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคมมากกว่านิสิตปีที่ 1 ฉะนั้น
 ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ หรือการใช้เหตุผลพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสมทั้ง
 พฤติกรรมของคนอื่น และของตนเอง จึงน่าจะดีกว่า นิสิตชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงคาดว่า
 นิสิตชั้นปีที่ 4 น่าจะมีคุณธรรมด้านพรหมวิหารที่สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะครุศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2522 ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างของนิสิตครุศาสตร์ และนิสิตรัฐศาสตร์ แยกตามระดับชั้นและเพศ

สาขาวิชา	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
นิสิตครุศาสตร์			
ปีที่ 1	32	48	80
ปีที่ 4	24	56	80
นิสิตรัฐศาสตร์			
ปีที่ 1	42	38	80
ปีที่ 4	43	37	80
รวม	141	179	320

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposivism Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด คือ

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย
2. แบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

แบบสอบถามวัดความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย

ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความสามารถในการเป็นผู้นำ (The Leadership Ability Evaluation) ซึ่งสร้างโดย รัสเซล เอ็น. คาสเซล (Russel N. Cassel) และเอ็ดเวิร์ด เจ. สแตมค (Edward J. Starnack) ในปี ค.ศ. 1961 และมองพรรณ อยู่ประเสริฐ (มองพรรณ อยู่ประเสริฐ 2512) ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ในการวิจัยเมื่อปี พ.ศ. 2511

แบบประเมินความสามารถในการเป็นผู้นำฉบับนี้ ประกอบด้วยสถานการณ์สมมุติ 48 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ แต่ละคำตอบจะแสดงถึงความสามารถในการเป็นผู้นำแบบใดแบบหนึ่งใน 4 แบบ ได้แก่ ความสามารถในการเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม แบบอัตนิยม - ก้าวร้าว แบบอัตนิยม - ยอมตาม และแบบประชาธิปไตย แต่ละปัญหาจะบรรยายสถานการณ์ที่บุคคลในฐานะผู้นำ เป็นผู้ตัดสินใจที่จะกระทำเพื่อจะมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือต่อกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่บุคคลในฐานะที่เป็นผู้นำต้องการ การเลือกตอบนั้นให้นิสิตเลือกตอบคำตอบข้อที่นิสิตคิดว่าจะทำถ้านิสิตผู้นั้นเป็นผู้นำ

ตัวอย่างแบบประเมินความสามารถในการเป็นผู้นำ

1. ท่านเป็นลูกจ้างในบริษัทแห่งหนึ่งมาเป็นเวลานานกว่าลูกจ้างอื่น ๆ และรู้สึกว่าการงานที่ไม่น่าสนใจและไม่เพลิดเพลินทั้งหลายให้ท่าน แทนที่จะมอบให้ลูกจ้างคนอื่น ๆ ท่านจะทำอย่างไร

- ก. คัดเลือกเสนอคอนายจ้างของท่านให้แบ่งงานทั้งกล่าวแก่ลูกจ้างคนอื่น ๆ
บาง
- ข. ปฏิบัติสิ่งที่ท่านถูกขอร้องให้ปฏิบัติ
- ค. เสนอขอขงใจของท่านต่อกรรมการร้องทุกข์ของหน่วยงานของท่าน
- ง. ปรึกษาความรู้สึกกับขงใจของท่านกับเพื่อนร่วมงาน และขอร้องให้
เขาแบ่งภาระเกี่ยวกับงานทั้งกล่าวควย

จากตัวอย่าง ขอกำตอบข้อ ก. แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นำแบบอำนาจนิยม –
การรวบ ขอกำตอบข้อ ข. แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นำแบบเสรีนิยม ขอกำตอบข้อ ค.
แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นำแบบอำนาจนิยม – ยอมตาม และขอกำตอบข้อ ง. แสดงถึงการ
ตัดสินใจของผู้นำแบบประชาธิปไตย

การให้คะแนน

แบบสอบถามชุดนี้ทั้งหมด 48 ข้อ ข้อหนึ่ง ๆ จะมีคำตอบ 4 คำตอบ ให้เลือก
1 คำตอบ คำตอบแต่ละข้อจะได้ 1 คะแนน แล้วรวมคะแนนเป็น 4 ชุด ตามข้อคำตอบ
ที่แสดงถึงลักษณะการตัดสินใจของผู้นำแบบต่าง ๆ ผู้ที่เลือกคำตอบที่แสดงถึงลักษณะการ
ตัดสินใจของผู้นำในแบบใดมากที่สุดถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจตามแบบผู้นำนั้น ๆ
เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกไปสามารถแยกออกได้เป็น 4 กลุ่ม ตามลักษณะ
การตัดสินใจของผู้นำตามเกณฑ์ทั้งกล่าวข้างต้นได้ เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้คะแนน
ความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่าแบบอื่น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งเกณฑ์การให้
คะแนนแบบสอบถามชุดนี้ให้ตามคำแนะนำของ วีรยุทธ วิเชียรโชติ กิจอยู่ถึงปริมาณ
ความเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจของผู้นำ โดยยึดการมีอิทธิพลของผู้นำและการยอม
ให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นหลัก ทั้งนี้คือ

ก. ขอกำตอบที่แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นำแบบประชาธิปไตย คือ ผู้นำ
มีอิทธิพลต่อกลุ่ม โดยการกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ใดมีส่วนในการตัดสินใจกระทำใด ๆ แล้ว
ถือมติของกลุ่มเป็นสำคัญ ข้อนี้ได้ 3 คะแนน

ข. ข้อคําตอบที่แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นําแบบอํัตนนิยม - ขอมตาม คือ ผู้นําใช้การตัดสินใจของตนเอง โดยยอมรับฟังคําแนะนําจากบุคคลอื่นที่ตนเห็นว่ามีความสามารถกว่าหรือผู้ที่ตนเคารพนับถือ แต่มีใช้ผู้ที่มีส่วนในเหตุการณ์นั้น ๆ ข้อนี้ได้ 2 คะแนน

ค. ข้อคําตอบที่แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นําแบบอํัตนนิยม - ก้าวร้าว คือ ผู้นําใช้การตัดสินใจของตนเองในการวางแผนหรือกระทำการใด ๆ โดยไม่ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมและถืออำนาจตนเองเป็นใหญ่ ข้อนี้ได้ 1 คะแนน

ง. ข้อคําตอบที่แสดงถึงการตัดสินใจของผู้นําแบบเสรีนิยม คือ ผู้นําให้เสรีภาพแก่สมาชิกคนอื่นอย่างกว้างขวางโดยไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อผู้อื่นเลย เปรียบเสมือนไม่ได้เป็นผู้นํา ข้อนี้ได้ 0 คะแนน

เมื่อรวมคะแนนแบบสอบถามทุกข้อแล้ว ผู้ที่ได้คะแนนสูงถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการเป็นผู้นําด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยสูง ผู้ที่ได้คะแนนต่ำถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการเป็นผู้นําด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยต่ำ

เมื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับนี้โดยใช้สูตร Coefficient Alpha (อนันต์ ศรีโสภณ 2520 : 152 - 155) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7276

แบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยร่วมกับ จินตนา จินดารัตน์ รว้างขึ้นโดยคําเนินการดังนี้คือ

1. ศึกษาค้นคว้าก่อนสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาทฤษฎีและวิธีสร้างแบบสอบถาม วัดบุคลิกภาพและทัศนคติจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

2. รวบรวมและศึกษาความหมาย ตลอดจนถึงรายละเอียดเกี่ยวกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่จากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ และจากการสนทนากับท่านผู้ทรงความรู้ในด้านนี้ ซึ่งสรุปความหมายของ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ดังแสดงในคํานิยามศัพท์เฉพาะ

3. สำนักรวพพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยใช้วิธี CIT (Critical Incidental Technique) จากพระอาจารย์
ในมหาณุกุฎราชวิทยาลัย จำนวน 20 รูป

4. สร้างแบบสอบถาม โดยนำความหมายจากคานิยามศัพท์เฉพาะและพฤติกรรมที่ได้ มาสร้างสถานการณ์ของแบบสอบถาม โดยวัดบทบาทในระบบสังคมทุกระบบนั้น บทบาทในระบบเศรษฐกิจ แล้วให้ผู้ตอบคิดว่าจะทำเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด โดยแยกวิธีการตอบแต่ละสถานการณ์เป็น 2 ตอน คือ

4.1 การรับรู้มาตรฐานของสังคม (ข้อ ก.) เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบ แสดงความคิดเห็นว่าสังคมรับรู้ในสถานการณ์นั้นเพียงใด

4.2 ตนตามอัธยาศัย (ข้อ ข.) เป็นคำถามที่ถามตัวผู้ตอบเองว่าตนจะตัดสินใจอย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ

5. การเลือกสถานการณ์เพื่อสร้างแบบสอบถาม เป็นสถานการณ์ที่ประสบอยู่ในชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไป และไม่เป็นสถานการณ์ที่รุนแรงจนทำให้ผู้ตอบตัดสินใจตอบได้ตรงกันหมด แต่ละคำถามจะถามเพียงประเด็นเดียว ใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาเท่านั้น

6. วิธีวัดแบบนี้ นวลเพ็ญ วิเชียร โชติ เป็นผู้ปรับปรุงขึ้นจากแบบทดสอบของ ยูเรียล โฟว (Urie L. Foa) เป็นวิธีที่เรียกว่า กลวิธีระบายความในใจ (Projective Technique) ใช้สำหรับกลุ่มตัวอย่างในสังคมอันมีแนวโน้มที่จะป้องกันตนเองอยู่เสมอ

การตอบแบบสอบถาม

ให้ผู้ตอบกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหมายเลขใดหมายเลขหนึ่งตามที่ตน
ตัดสินใจ ดังตัวอย่าง

(๐) มานิตย์เป็นผู้ที่ทำคำแนะนำในวิชาคณิตศาสตร์คี่มาโดยตลอด ในขณะที่เพื่อนร่วมชั้นส่วนมากไม่เข้าใจ เมื่อใกล้สอบเพื่อน ๆ จึงได้ขอร้องให้มานิตย์ช่วยติวให้ ด้วยความเห็นใจ มานิตย์จึงทำตามคำขอร้องของเพื่อนอย่างเต็มใจ

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นมานิตย์เพียงใด

น้อยที่สุด 1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นมานิตย์ ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด 1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

✓ ให้ผู้ตอบเลือกพิจารณาทัศนใจตอบเอาเอง โดยถือเกณฑ์ดังนี้

ของหมายเลข 1 หมายถึง ปฏิทินน้อยที่สุด

ของหมายเลข 2 หมายถึง ปฏิทินน้อย

ของหมายเลข 3 หมายถึง ปฏิทินเพิ่มขึ้นจากหมายเลข 2

ของหมายเลข 4 หมายถึง ปฏิทินปานกลาง

ของหมายเลข 5 หมายถึง ปฏิทินเพิ่มขึ้นจากปานกลาง

ของหมายเลข 6 หมายถึง ปฏิทินมาก

ของหมายเลข 7 หมายถึง ปฏิทินมากที่สุด

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

แบบสอบถามมี 2 ลักษณะ คือ

1. สถานการณ์ทางบวก หรือสถานการณ์ที่สมควรปฏิบัติ ผู้ตอบเลือก
ของหมายเลขใด ก็ให้คะแนนตามเลขนั้น ๆ

2. สถานการณ์ทางลบ หรือสถานการณ์ที่ไม่สมควรปฏิบัติ ผู้ตอบเลือก
ของหมายเลขใด ก็ให้คะแนนดังนี้

เลือกของหมายเลข	1	ให้คะแนน	7
เลือกของหมายเลข	2	ให้คะแนน	6
เลือกของหมายเลข	3	ให้คะแนน	5
เลือกของหมายเลข	4	ให้คะแนน	4
เลือกของหมายเลข	5	ให้คะแนน	3
เลือกของหมายเลข	6	ให้คะแนน	2
เลือกของหมายเลข	7	ให้คะแนน	1

การทดลองและปรับปรุงแบบสอบถาม

1. การหาค่าความเที่ยงตรงแบบ Face Validity ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม วัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ให้พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) พระอาจารย์ ในมหาจุฬาราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ และนวลเพ็ญ วิเชียรโชติ ตรวจสอบความใน แบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ตรงตามหลักธรรมและพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2. การหาค่าอำนาจจำแนก ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ไปทดลองสอบ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 100 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์ เป็นรายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้กลุ่มที่มีคะแนนพรหมวิหารสี่สูงและต่ำ อย่างละ 27% ของนิสิตที่ใช้ในการทดสอบทั้งหมด และใช้ $t - test$ (Edwards. 1968 : 104) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อของทั้ง 2 กลุ่มนี้ โดยพิจารณาระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 แล้วเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนก สูง คือข้อที่มีค่าถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 หรือ .05 ขึ้นไป ดังแสดง รายละเอียดไว้ในภาคผนวก

3. การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วมาหาค่าความ เชื่อมั่นด้วยวิธีการของสอยท์ (Hoyt's Law) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) (Gullford. 1945 : 384) โดยมีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม ดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงถึงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

คุณธรรม	ความเชื่อมั่น	
	ชุด ก.	ชุด ข.
✓ คานเมตตา	.8565	.8479
✓ คานกรุณา	.8812	.8547
✓ คานมุทิตา	.8559	.8362
✓ คานอุเบกขา	.8376	.8238
✓ คานพรหมวิหารสี่	.8718	.8651

4. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้วิธีการหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบสอบถามวัดพรหมวิหารสี่กับแบบสอบถามวัดทานและการไม่เบียดเบียน ซึ่งจากรอง เงินคี่ และ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ได้สร้างไว้แล้ว ปรากฏได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังแสดงไว้ในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงถึงค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม

คุณธรรม	เมตตา		กรุณา		มุทิตา		อุเบกขา		พรหมวิหารสี่	
	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.	ชุด ก.	ชุด ข.
ทาน	.6834	.6734	.5443	.6633	.6002	.5666	.6063	.6701	.6083	.6274
การไม่เบียดเบียน	.5832	.5353	.6100	.7303	.6198	.5753	.4632	.5051	.5495	.5827

จากตารางแสดงว่า แบบสอบถามวัดคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ กับแบบสอบถามวัดทานและการไม่เบียดเบียนนี้วัดคุณสมบัติซึ่งมีร่วมกัน จึงเชื่อว่าแบบสอบถามวัดคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่มีความเที่ยงตรงเชิง โครงสร้างสูงพอสมควร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} \quad (\text{Edwards. 1968 : 60})$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทนคะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทนจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าความแปรปรวน (Variance) ใช้สูตร

$$s^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)} \quad (\text{Ferguson. 1966 : 67})$$

เมื่อ s^2 แทนค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

$\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทนจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

ใช้สูตร

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}} \quad (\text{Ferguson, 1966 : 67})$$

เมื่อ S แทนค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

 $\sum X$ แทนผลรวมของคะแนนทั้งหมด $\sum X^2$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทนจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ และทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้ t -test ซึ่งมีสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}}$$

เมื่อ t แทนค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t -distribution

$\bar{X}_1, \bar{X}_2$ แทนคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หรือคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองตามลำดับ

$S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}$ แทน Standard Error of the difference between two means

$$\text{และ } S_{\bar{X}_1 - \bar{X}_2} = \sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}$$

เมื่อ s_1^2, s_2^2 แทนค่าความแปรปรวนของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำหรือค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองตามลำดับ

n_1, n_2 แทนจำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หรือจำนวนคนในกลุ่มที่หนึ่งและกลุ่มที่สองตามลำดับ

3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ โดยใช้สูตร

$$r_{tt} = 1 - \frac{V_r}{V_e} \quad (\text{Guilford, 1954 : 384})$$

เมื่อ V_r แทน Variance for Remainder sum of square

V_e แทน Variance for Examiner

4. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิง โครงสร้าง และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สูตร

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$\sum XY$ แทนผลรวมของผลคูณของคะแนน 2 ชุด

$\sum X, \sum Y$ แทนผลรวมของคะแนนแต่ละชุด

$\sum X^2, \sum Y^2$ แทนผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละชุด

N แทนจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

5. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความสามารถในการเป็นผู้นำ
ด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย โดยใช้สูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum \alpha_x^2}{n} \right) \quad (\text{อนันต์ ศรีโสภณ 2520 : 154})$$

เมื่อ α แทนความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

$\sum \alpha_1^2$ แทนความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ

$\sum \alpha_x^2$ แทนความแปรปรวนของข้อสอบทั้งหมด

n แทนจำนวนข้อในแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อต่าง ๆ แทนความหมาย ดังนี้

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

r แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ✓

ตอนที่ 2 เป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ✓

ตอนที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ และกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์

ตอนที่ 4 เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 4 ✓

ตอนที่ 5 เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของ
คุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างกลุ่มนิสิตหญิงและนิสิตชาย

ตอนที่ 1 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรม
ค่านพรหมวิหารสี่

ตาราง 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7491**	.6134**	.4076**
กรุณา			.7215**	.4341**
มุทิตา				.7619**
อุเบกขา				

**p < .01

ผลจากตาราง 4 แสดงว่าคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรทวิหารสี่ ในทัศนคติต่อคนตามอัธภาพ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7555 ^{**}	.7209 ^{**}	.7560 ^{**}
กรุณา			.7377 ^{**}	.7060 ^{**}
มุทิตา				.7619 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตกรรณาสตร

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7408**	.5672**	.2837**
กรุณา			.6709**	.2999**
มุทิตา				.2947**
อุเบกขา				

**
 $p < .01$

ผลจากการาง 6 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อคนตามอัธยาศัย ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7241 ^{**}	.6680 ^{**}	.7464 ^{**}
กรุณา			.6875 ^{**}	.6810 ^{**}
มุทิตา				.7108 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 8 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7534 ^{**}	.6583 ^{**}	.7452 ^{**}
กรุณา			.7721 ^{**}	.7887 ^{**}
มุทิตา				.7578 ^{**}
อุเบกขา				

^{**}p < .01

ผลจากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อคนตามอัธยาศัย ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7836 ^{**}	.7593 ^{**}	.7609 ^{**}
กรุณา			.7815 ^{**}	.7264 ^{**}
มุทิตา				.8035 ^{**}
อุเบกขา				

 ** $p < .01$

ผลจากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 10 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้อาการฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1
ของทั้งสองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.6367**	.5429**	.4547**
กรุณา			.6726**	.4889**
มุทิตา				.5495**
อุเบกขา				

**p < .01

ผลจากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 11 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองตามอัศภาพ ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ของทั้ง
สองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7279 ^{**}	.7183 ^{**}	.7338 ^{**}
กรุณา			.7449 ^{**}	.7252 ^{**}
มุทิตา				.7376 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.01

ตาราง 12 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ของ
ทั้งสองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.8241 ^{**}	.6698 ^{**}	.4173 ^{**}
กรุณา			.7655 ^{**}	.4442 ^{**}
มุทิตา				.3962 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคฤหกรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อคนตามอรรถภาพ ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ของทั้ง
สองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7620 ^{**}	.7051 ^{**}	.7530 ^{**}
กรุณา			.7059 ^{**}	.6581 ^{**}
มุทิตา				.7588 ^{**}
อุเบกขา				

^{**}p < .01

ผลจากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่าคฤหกรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 14 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตหญิงของทั้ง
สองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7878**	.6564**	.6407**
กรุณา			.7691**	.7005**
มุทิตา				.6682**
อุเบกขา				

** $p < .01$

ผลจากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

ตาราง 15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ ในกลุ่มนิสิตหญิงของทั้งสองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุนิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7550 ^{**}	.6799 ^{**}	.7495 ^{**}
กรุณา			.7201 ^{**}	.7087 ^{**}
มุนิตา				.7450 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา
มุนิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

ตาราง 16 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตุฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตชายของทั้ง
สองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มูทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.6896 ^{**}	.5319 ^{**}	.3014 ^{**}
กรุณา			.6529 ^{**}	.3183 ^{**}
มูทิตา				.2937 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา
มูทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 17 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนเองในภาพ ในกลุ่มนิสิตชายของทั้งสองคณะ

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7664**	.7598**	.7647**
กรุณา			.7668**	.7216**
มุทิตา				.7850**
อุเบกขา				

**p < .01

ผลจากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 18 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์
ชั้นปีที่ 1

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.6477**	.5233**	.3368**
กรุณา			.6201**	.3737**
มุทิตา				.4564**
อุเบกขา				

** $p < .01$

ผลจากตาราง 18 แสดงว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 19 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคณธรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อคนตามอัธภาพ ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.6791 ^{**}	.7163 ^{**}	.7185 ^{**}
กรุณา			.6887 ^{**}	.7204 ^{**}
มุทิตา				.7056 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 19 แสดงว่าคณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 20 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์
ชั้นปีที่ 4

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.8102 ^{**}	.6015 ^{**}	.2915 ^{**}
กรุณา			.7106 ^{**}	.3054 ^{**}
มุทิตา				.2714 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากผลตาราง 20 แสดงว่าคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01

ตาราง 21 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคณธรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อตนตามอัศภาพ ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มฤติกา	อุเบกขา
เมตตา		.7541 ^{**}	.6273 ^{**}	.7547 ^{**}
กรุณา			.6432 ^{**}	.6334 ^{**}
มฤติกา				.7167 ^{**}
อุเบกขา				

^{**}p < .01

ผลจากตาราง 21 แสดงว่า คณธรรมค่านเมตตา กรุณา มฤติกา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 22 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคณธรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.6212 ^{**}	.5621 ^{**}	.6180 ^{**}
กรุณา			.7275 ^{**}	.6422 ^{**}
มุทิตา				.6795 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 22 แสดงว่า คณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติก่อนตามอัถภาพ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7917 ^{**}	.7251 ^{**}	.7426 ^{**}
กรุณา			.8092 ^{**}	.7576 ^{**}
มุทิตา				.7693 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 23 แสดงให้เห็นว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 24 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของอุปลักษณะภายในของคฤหกรรมค่าน
พรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตรฐานสังคม ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.8334 ^{**}	.7433 ^{**}	.8139 ^{**}
กรุณา			.8351 ^{**}	.8676 ^{**}
มุทิตา				.8201 ^{**}
อุเบกขา				

^{**}
p < .01

ผลจากตาราง 24 แสดงว่า คฤหกรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 25 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้าน
พรหมวิหาร ในทัศนคติต่ออนาคตภาพ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 4

ตัวแปร	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
เมตตา		.7660 ^{**}	.7590 ^{**}	.7478 ^{**}
กรุณา			.7635 ^{**}	.6795 ^{**}
มุทิตา				.8009 ^{**}
อุเบกขา				

^{**} $p < .01$

ผลจากตาราง 25 แสดงว่า คุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และ
อุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่

ตาราง 26 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

กลุ่มตัวอย่าง	N	เมตตา	กรุณา	มฤตยา	อุเบกขา
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	320	.0392	.0008	.0051	.0609
กลุมนิสิตครูศาสตร์	160	.0261	.0104	.0140	-.1290
กลุมนิสิตรัฐศาสตร์	160	.0585	-.0702	-.0251	-.0455
กลุมนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	160	.0294	.0246	.0213	.0295
กลุมนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	160	.0835	-.0557	-.0617	-.0403
กลุมนิสิตขยายคณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	141	.1104	-.0235	.0372	.0227
กลุมนิสิตหญิงคณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	179	.0261	.0081	.0005	-.0686
กลุมนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	.0163	.0132	-.0010	-.0687
กลุมนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	.0871	.0121	.0859	.0025
กลุมนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	.0685	.0255	.0685	.1554
กลุมนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	.0732	-.1267	-.1708	-.1648

จากตาราง 26 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มฤตยา และอุเบกขา ในกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม

ตาราง 27 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ในทัศนคติของตนตามอาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง	N	เมตตา	กรุณา	มุทิตา	อุเบกขา
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	320	.1233	.0603	.0653	.0253
กลุ่มนิสิตครูศาสตร์	160	.0896	.0165	.0149	-.0318
กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์	160	.2978**	.2596**	.2576**	.2093*
กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	160	.0823	.0008	.0181	-.0215
กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	160	.2475*	.2069*	.1966*	.1074
กลุ่มนิสิตชายคณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	141	.2303*	.2004*	.2746**	.1265
กลุ่มนิสิตหญิงคณะครูศาสตร์และรัฐศาสตร์	179	.0115	.0154	.0006	-.0041
กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	.0779	-.0215	-.0263	-.1181
กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	.2269*	.2170*	.2256*	.2048
กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	.2205*	.2196*	.2365*	.1785
กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	.2864*	.2388*	.2308*	.1269

** $p < .01$

* $p < .05$

จากตาราง 27 แสดงให้เห็นว่า

1. ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ ในกลุ่มนิสิตหญิงและในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบ

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมด้านอุเบกขา

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์

ตาราง 28 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ในทัศนคติต่อการรับมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตครูศาสตร์	160	58.919	11.2875	1.6634
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	56.850	10.9574	
กรุณา	นิสิตครูศาสตร์	160	60.881	11.5074	2.6181**
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	57.463	11.8496	
มุทิตา	นิสิตครูศาสตร์	160	63.250	10.0583	.6581
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	62.475	11.1118	
อุเบกขา	นิสิตครูศาสตร์	160	57.112	27.9672	1.6733
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	53.037	12.9133	

**p < .01

ผลจากตาราง 28 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ในทัศนคติต่อการรับมาตรฐานสังคม เกี่ยวกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่า

1. นิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมด้านเมตตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. นิสิตครูศาสตร์ มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมด้านกรุณา สูงกว่านิสิตรัฐศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นิสิตครูศาสตร์ และนิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมด้านมุทิตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. นิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมด้านอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 29 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ

ISK test

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตครูศาสตร์	160	71.825	11.1291	-2.2221*
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	74.856	13.1865	
กรุณา	นิสิตครูศาสตร์	160	73.519	13.3402	-2.9377*
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	77.794	12.6834	
มุทิตา	นิสิตครูศาสตร์	160	75.050	13.6030	-2.0800*
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	78.275	14.1279	
อุเบกขา	นิสิตครูศาสตร์	160	70.331	12.7021	-1.7571
	นิสิตรัฐศาสตร์	160	72.900	13.4390	

*p < .05

ผลจากตาราง 29 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ เกี่ยวกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่า

1. นิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตา สูงกว่า นิสิตครูศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นิสิตรัฐศาสตรมีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านกรรณาส่งกว่า
 นิสิตครุศาสตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นิสิตรัฐศาสตรมีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านมฤติกาส่งกว่า
 นิสิตครุศาสตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นิสิตครุศาสตรและนิสิตรัฐศาสตร มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วย
 คุณธรรมค่านอุเบกขาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
 ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ

ตาราง 30 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้น
 ปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อการรับรูมาตรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	57.906	12.2868	.0350
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	57.862	9.9328	
กรุณา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	59.269	12.8830	.1468
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	59.075	10.6172	
มฤติกา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	64.463	11.6170	2.7303**
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	61.263	9.2107	
อุเบกขา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	55.931	28.6782	.7007
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	54.219	11.5479	

**p < .01

ผลจากตาราง 30 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1
 ทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่
 ปรากฏว่า

1. นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของ
คุณธรรมด้านเมตตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของ
คุณธรรมด้านกรุณา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมด้านมุทิตา
สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของ
คุณธรรมด้านอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 31 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตชั้น
ปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	75.944	12.6954	3.8756**
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	70.737	11.2939	
กรุณา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	78.338	12.8674	3.7140**
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	72.975	12.9610	
มุทิตา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	81.106	12.1674	6.0079**
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	72.219	14.2156	
อุเบกขา	นิสิตชั้นปีที่ 4	160	74.775	12.8758	4.4323**
	นิสิตชั้นปีที่ 1	160	68.456	12.6251	

** $p < .01$

ผลจากตาราง 31 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้น
ปีที่ 1 ทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ เกี่ยวกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา
มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้าน

เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตอนที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมก้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตหญิงและนิสิตชายทั้งสองคณะ

ตาราง 32 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมก้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตหญิง และนิสิตชายทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตหญิง	179	57.128	11.9616	-1.3969
	นิสิตชาย	141	58.844	9.9966	
กรุณา	นิสิตหญิง	179	59.022	12.2662	- .2581
	นิสิตชาย	141	59.362	11.1882	
มุทิตา	นิสิตหญิง	179	61.877	11.1202	-1.9123
	นิสิตชาย	141	64.113	9.7688	
อุเบกขา	นิสิตหญิง	179	52.944	13.8283	-1.8329
	นิสิตชาย	141	57.780	28.8251	

ผลจากตาราง 32 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่าง นิสิตหญิง และนิสิตชายทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับคุณธรรมก้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่านิสิตหญิงและนิสิตชายมีทัศนคติว่าบุคคลอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมก้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 33 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตหญิง และนิสิตชายทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตหญิง	179	74.363	11.8396	1.6691
	นิสิตชาย	141	72.043	12.7335	
กรุณา	นิสิตหญิง	179	78.682	12.3809	4.7504**
	นิสิตชาย	141	71.816	13.1836	
มุทิตา	นิสิตหญิง	179	77.795	13.2761	1.6201
	นิสิตชาย	141	75.227	14.6621	
อุเบกขา	นิสิตหญิง	179	72.486	13.4726	1.3495
	นิสิตชาย	141	70.511	12.6155	

** $p < .01$

ผลจากตาราง 33 เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างนิสิตหญิงและนิสิตชายทั้งสองคณะ ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพเกี่ยวกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ปรากฏว่า

1. นิสิตหญิงและนิสิตชาย มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นิสิตหญิงมีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่านิสิตชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นิสิตหญิงและนิสิตชาย มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านมุทิตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. นิสิตหญิงและนิสิตชาย มีทัศนคติว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

- X. เพื่อศึกษากว้างสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมก่านพรหมวิหารสี่ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมก่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตกรรณาสตร และนิสิตรัฐศาสตร
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมก่านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 4
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณธรรมก่านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง

กลุ่มตัวอย่าง

1. นิสิตคณะกรรณาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ปีการศึกษา 2522 จำนวน 160 คน
2. นิสิตคณะรัฐศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ปีการศึกษา 2522 จำนวน 160 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย เป็นแบบสอบถามวัดความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งรัสเซลล์ เอ็น. กาสเซด และ เอ็ดเวิร์ด เจ. สเติก สร่างขึ้น และดองพรวณ อยู่ประเสริฐ ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ในการวิจัย ปีพ.ศ. 2511 มีทั้งหมด 48 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนใหม่ โดยกำหนดคะแนนให้ตามความมากน้อยของความเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้นำแต่ละแบบ และหาความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .7276

2. แบบสอบถามวัดคุณธรรมก้นพรหมวิหารสี่ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยร่วมกับ จินตนา จินคาร์ตัน สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดวิธีระบายความในใจ ข้อคำถามทั้งหมดมี 60 ข้อ ซึ่งวัดถึงบทบาทในระบบสังคมทุกระบบ เน้นบทบาทในระบบเศรษฐกิจ ในแต่ละข้อคำถามจะมีสถานการณ์ให้พิจารณาแล้วตอบคำถามแต่ละสถานการณ์เป็น 2 ตอนคือ ตอนแรกเป็นการพิจารณาถึงการรับรู้มาตรฐานของสังคม ตอนหลังเป็นการพิจารณาถึงการรับรู้ทัศนคติภาพ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการรับรู้มาตรฐานของสังคมเท่ากับ .8718 ส่วนในการรับรู้ทัศนคติภาพเท่ากับ .8651

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณะภายในของคุณธรรมก้นพรหมวิหารสี่
2. หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับอุปลักษณะภายในของคุณธรรมก้นพรหมวิหารสี่
3. ใช้ $t - test$ ทดสอบความแตกต่างของอุปลักษณะภายในของคุณธรรมก้นพรหมวิหารสี่ ในการเปรียบเทียบระหว่างนิสิตต่างสาขาวิชาชีพ ต่างระดับชั้นและต่างเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังนี้

1. การหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างอุปถัมภ์ภายในของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมและในทัศนคติของตนตามอัตภาพ ปรากฏว่าคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มนิสิตชาย ในกลุ่มนิสิตหญิง ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4

2. การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่

2.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ในกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม คือ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มนิสิตชาย ในกลุ่มนิสิตหญิง ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4

2.2 ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ

2.2.1 ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 ของทั้งสองคณะ และในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

2.2.2 ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณาและมุทิตาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมค่านอุเบกขาในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.3 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้งสองคณะ พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา และมุทิตา แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมค่านอุเบกขา

2.2.4 ในกลุ่มนิสิตชาย ทั้งสองคณะ พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมด้านเมตตา และกรุณา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมด้านมุทิตาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับคุณธรรมด้านอุเบกขา

2.2.5 ในกลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา และมุทิตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมด้านอุเบกขา

2.2.6 ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา และมุทิตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมด้านอุเบกขา

2.2.7 ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา และมุทิตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมด้านอุเบกขา

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตครูศาสตร์ และนิสิตรัฐศาสตร์

3.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

3.1.1 ทัศนคติของนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านเมตตาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1.2 ทัศนคติของนิสิตครูศาสตร์ ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่าทัศนคติของนิสิตรัฐศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1.3 ทัศนคติของนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านมุทิตาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1.4 ทัศนคติของนิสิตครูศาสตร์และนิสิตรัฐศาสตร์ ที่มีต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านอุเบกขาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ

3.2.1 นิสิตรัฐศาสตร์ มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตาสูงกว่านิสิตครูศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3.2.2 นิสิตรัฐศาสตร์ มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่านิสิตครูศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2.3 นิสิตรัฐศาสตร์ มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านมุทิตาสูงกว่านิสิตครูศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2.4 นิสิตรัฐศาสตร์และนิสิตครูศาสตร์ มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านอุเบกขาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 1

4.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

4.1.1 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านเมตตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.1.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านกรุณาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.1.3 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านมุทิตาสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.1.4 นิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ

4.2.1 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตาสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2.3 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านมุทิตาสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2.4 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านอุเบกขาสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง

5.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

5.1.1 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านเมตตาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.2 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านกรุณาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.3 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านมุทิตาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.4 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมในคุณธรรมด้านอุเบกขาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 ในทัศนคติต่อตนตามอรรถภาพ

5.2.1 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2.2 นิสิตหญิง มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2.3 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านมุทิตา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2.4 นิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พอที่จะอภิปรายได้ดังนี้

1. การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ พบว่าอุปลักษณะภายในของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางบวก ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมและในทัศนคติต่อตนตามอรรถภาพ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม คือ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 กล่าวคือ ผู้ที่มีทัศนคติต่ออุปลักษณะใดอุปลักษณะหนึ่งของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา หรืออุเบกขาสูง ย่อมมีทัศนคติต่ออุปลักษณะอื่น ๆ ของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่สูงด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะคุณธรรมทั้งสี่เป็นคุณธรรมที่อยู่ในหมวดเดียวกัน ย่อมเกี่ยวพันกันและกันด้วย ดังที่ ญาณ โปนิกมหาเถระ (ญาณ โปนิกมหาเถระ 2519 : 36) กล่าวว่า ภาวะอันประเสริฐทั้งสี่นี้ เป็นปัจจัยที่แผ่ฐานเข้าถึงกันและกัน คือเมตตา

กันกรุณามีให้แบ่งแยกพวกแยกหมู่ อำนวยความใจกว้างให้อุเบกษา ในขณะที่กรุณา
ป้องกันเมตตาและมูทิตาไม่ให้ลืมนึกว่าในขณะที่กำลังให้ความสุขหรือกำลังร่าเริงอยู่ใน
ความสุขนั้น ยังมีภาวะแห่งความทุกข์ยากอันน่าสพรึงกลัวอยู่ในโลกอีก และยังป้องกัน
อุเบกษาไม่ให้กลายเป็นความเฉยชา หรือปลีกตนไปอยู่คนเดียวอย่างเห็นแก่ตัว

2. การหาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจ
แบบประชาธิปไตย กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

2.1 ในทัศนคติต่อการรับมาตรฐานสังคม พบว่าความสามารถใน
การเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา ในกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม
ได้แก่ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ กลุ่มนิสิตชาย
กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 กลุ่ม
นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4
กล่าวคือ ผู้ที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ
ไม่จำเป็นต้องมีทัศนคติต่อมาตรฐานของคนอื่น ๆ ในสังคม ในคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา
มุทิตา และอุเบกษา สูงหรือต่ำตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสามารถในการ
เป็นผู้นำนั้นเป็นการวัดคุณลักษณะของตนเอง ส่วนคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา
และอุเบกษา ในกรณีนี้เป็นทัศนคติต่อมาตรฐานทางคุณธรรมของคนอื่น ๆ ซึ่งการที่จะมี
ทัศนคติว่าคนอื่น ๆ มีมาตรฐานทางคุณธรรมสูงหรือต่ำเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ
อื่น ๆ เช่น ความวิตกกังวลนอกเหนือไปจากความสามารถในการเป็นผู้นำของผู้ประเมิน

2.2 ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ พบว่าความสามารถในการเป็นผู้นำ
ด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมด้านเมตตา
กรุณา และมุทิตา ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4
กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 และมีความสัมพันธ์ในทาง
บวกกับคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ แต่ไม่
พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตครูศาสตร์

กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตหญิง และกลุ่มนิสิตครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ความสัมพันธ์ที่พบเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทางรัฐศาสตร์ คือ ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ กลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ที่ศึกษาทางรัฐศาสตร์ มีความเข้าใจในความเป็นประชาธิปไตยดีกว่า ดังที่ สำเนาวัชรศิลป์ พบจากการวิจัยว่า นิสิตที่มีความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะมีทัศนคติทางการเมืองที่ดีกว่า (เสาวนีย์ ทองรว 2520 : 13 - 14 อ้างอิงมาจาก สำเนาวัชรศิลป์ 2514 : 40 - 42) ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ มีความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตย เขาก็ย่อมมีความคิดที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาตามหลักของผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคำนึงถึงความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคล การคำนึงถึงความเสมอภาคของนักรัฐศาสตร์แปรค่าไปในแนวเดียวกันกับคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ของเขา ฉะนั้นคนที่มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตามคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่สูง และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยย่อมมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยสูงด้วย

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา ในกลุ่มนิสิตรัฐศาสตร์ แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มนิสิตครุศาสตร์ อาจเป็นเพราะนิสิตรัฐศาสตร์มีความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยมากกว่า ดังที่ สุจิต บุญบงการ ศึกษาพบว่า นิสิตที่เรียนทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มีความสนใจในทางการเมืองมากกว่ากลุ่มนิสิตที่เรียนทางด้านวิทยาศาสตร์และวิชาด้านเทคนิคอื่น ๆ (สุจิต บุญบงการ 2514 : 11 citing Bunbongkarn. 1968) และอุเทน ปัญโญ ศึกษาพบว่า นิสิตคณะรัฐศาสตร์และนิสิตคณะอื่นที่เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาบ้าง มีทัศนคติทางการเมืองสูงกว่านิสิตที่ไม่เคยเรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาเลย (เสาวนีย์ ทองรว 2520 : 13 อ้างอิงมาจาก อุเทน ปัญโญ 2513 : 30 - 31)

ผลการศึกษาที่พบว่า ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติต่อคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา และ มุทิตา ในกลุ่มนิสิตชายทั้งสองคณะ แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มนิสิตหญิง อาจเป็นเพราะนิสิตเพศชายมีความสนใจในด้านการเมืองมากกว่านิสิตเพศหญิง ดังการศึกษาของ อัลพอร์ท ที่พบว่าเพศชายมีความสนใจในความเป็นจริง และสนใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าเพศหญิง (Smith. 1968 : 460 citing Allport. 1951) นอกจากนี้ อุเทน ปัญโญ ซึ่งได้ศึกษาทัศนคติของ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง และ สำเนาวั ขจรศิลป์ ซึ่งได้ศึกษาทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อการเมือง ก็ศึกษาพบว่า นิสิตชายมีทัศนคติทางการเมืองดีกว่านิสิตหญิง (เสาวนีย์ ทองรวบ 2520 : 13 - 14 อ้างอิงมาจาก อุเทน ปัญโญ 2513 : 30 - 31 และ สำเนาวั ขจรศิลป์ 2514 : 40 - 42)

จากผลการศึกษาที่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยกับทัศนคติต่อคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา และมุทิตา ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 อาจเป็นเพราะนิสิตชั้นปีที่ 4 มีความสนใจในทางการเมืองและมีความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยมากกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ดังที่ ลิปเซท กล่าวว่า ระดับการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง ประเทศที่ประชาชนมีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาasเป็นประชาธิปไตยมากกว่าประเทศที่เต็มไปด้วยประชาชนที่ขาดการศึกษา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2520 : 69 อ้างอิงมาจาก Lipset. 1963) ฉะนั้น การใช้เวลาในมหาวิทยาลัยถึง 4 ปี ย่อมช่วยให้นิสิตมีพัฒนาการทางความคิดมากกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ซึ่งเพิ่งพ้นจากระบบการเรียนในระดับมัธยมศึกษา

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิต ครุศาสตร์ และนิสิตรัฐศาสตร์

3.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้อัตราฐานสังคม พบว่านิสิตครูศาสตร์ มีทัศนคติว่าคนอื่นมีมาตรฐานของคุณธรรมด้านภรรณาส่งกว่าทัศนคติของนิสิตรัฐศาสตร์ แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทัศนคติต่อคุณธรรมด้านเมตตา มุทิตาและอุเบกขา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนิสิตรัฐศาสตร์ ได้พบเห็นสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้นว่า ความไม่ยุติธรรม การเอารัดเอาเปรียบกันในระบบต่าง ๆ ของสังคม ทั้งจากหลักสูตรที่นิสิตรัฐศาสตร์ต้องเรียนและจากการที่นิสิตรัฐศาสตร์ต้องมีความรอบรู้ถึงสภาพความเป็นไปในสังคมเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต ส่วนนิสิตครูศาสตร์มีความรู้ในสภาพการณ์ต่าง ๆ ทำนองนี้น้อยกว่า เพราะการเรียนการสอนในคณะครูศาสตร์มุ่งที่จะสอนให้ประกอบอาชีพครูมากกว่าการมองปัญหาในสังคม นิสิตครูศาสตร์จึงมีทัศนคติว่าคนอื่น ๆ ในสังคมมีมาตรฐานทางคุณธรรมด้านภรรณาส่งกว่าทัศนคติของนิสิตรัฐศาสตร์

3.2 ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ พบว่านิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตา ภรรณาและมุทิตาส่งกว่านิสิตครูศาสตร์ แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในคุณธรรมด้านอุเบกขา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อนิสิตรัฐศาสตร์ได้รับรู้ถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้นว่า การเอารัดเอาเปรียบ ความไม่ยุติธรรม การชิงดีชิงเด่น ฯลฯ ในระบบต่าง ๆ ของสังคมและรู้สึกว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี พร้อมทั้งเข้าใจหลักประชาธิปไตยมากกว่า จึงมีความคิดว่าตนจะไม่ทำสิ่งที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ ไม่ยุติธรรม ฯลฯ ส่วนนิสิตครูศาสตร์ได้รับรู้ถึงความไม่ยุติธรรมและการเอารัดเอาเปรียบน้อยกว่านิสิตรัฐศาสตร์ ฉะนั้นความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมดังกล่าวจึงมีน้อยกว่านิสิตรัฐศาสตร์ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารอง เงินดี ที่พบว่านิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้าน ทาน บริจาค การไม่โกรธ และความอดทนสูงกว่านิสิตครูศาสตร์ (จารอง เงินดี 2519 : 63) ซึ่งคุณธรรมทั้งสี่ด้านนี้เป็นผลจากการมีคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ด้วย

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 4 ทั้งสองคณะ

4.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม พบว่านิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าคนอื่น ๆ มีมาตรฐานทางคุณธรรมค่านมูทิตาส่งกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทัศนคติต่อคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา และอุเบกขา ที่เป็นเช่นนี้เพราะทั้งนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 อยู่ในสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยเดียวกัน การรับรู้พฤติกรรมของคนในสังคมจึงไม่ต่างกันมาก

4.2 ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ พบว่านิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนิสิตชั้นปีที่ 4 มีพัฒนาการทางอารมณ์และความนึกคิดมากกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 กล่าวคือ นิสิตชั้นปีที่ 1 มีอายุประมาณ 18 ปี ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 4 มีอายุประมาณ 22 ปี ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น นิภา นิธยาน กล่าวไว้ว่า ผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะเริ่มสร้างปรัชญาแห่งชีวิตและรู้สึกผิดชอบชั่วดีมากขึ้น (นิภา นิธยาน 2521 : 161) นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม กล่าวว่า น้ำหนักสมองของมนุษย์เจริญเต็มที่เมื่ออายุ 20 ปี (สุรางค์ จันทน์เอม และ สุชา จันทน์เอม 2513 : 25) จึงพูดได้ว่า ผู้ที่มีอายุ 22 ปี ย่อมใช้สติปัญญาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลกว่าผู้ที่มีอายุ 18 ปี และเมื่อมีอายุมากขึ้น อารมณ์ก็จะมั่นคงขึ้นด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ จินตนา จินดารัตน์ (จินตนา จินดารัตน์ 2523) ที่พบว่านิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อคุณธรรมค่านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคมและในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มอยู่ในสภาพของมหาวิทยาลัยที่ต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ จินตนา จินดารัตน์ ศึกษาเป็นกลุ่มนิสิตแพทย์และกลุ่มนิสิตครูในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงอาจมีองค์ประกอบบางอย่างที่ทำให้ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างในมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งนี้ต่างกัน

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตชาย และนิสิตหญิงทั้งสองคณะ

5.1 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม พบว่านิสิตชายและนิสิตหญิง มีทัศนคติต่อมาตรฐานทางคุณธรรมของบุคคลอื่นในค่านิยมเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะในปัจจุบัน นิสิตหญิง และนิสิตชายมีโอกาสดูแลเห็นกันในการศึกษาและการเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นไปในสังคม ฉะนั้น การรับรู้ในพฤติกรรมของบุคคลอื่นในคุณธรรมดังกล่าวจึงไม่แตกต่างกัน

5.2 ในทัศนคติต่อตนเองตามอัตภาพ พบว่านิสิตหญิงมีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่านิสิตชาย แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทัศนคติต่อคุณธรรมด้านเมตตา มุทิตา และอุเบกขา ทั้งนี้่าจะเป็นเพราะว่านิสิตหญิงมีอารมณ์อ่อนไหวมากกว่าชาย จึงมีทัศนคติว่าเมื่อพบบุคคลที่มีความทุกข์ก็จะช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์ ส่วนนิสิตชายมีอารมณ์มั่นคงมากกว่า ดังที่ แคทเทิล ค้นพบว่าผู้หญิงมีอารมณ์อ่อนไหวมากกว่าผู้ชาย และในสถานการณ์ที่บั่นทอนจิตใจผู้หญิงจะร้องไห้มากกว่าผู้ชาย (Smith. 1968 : 460 citing Cattell.)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาที่พบว่า ความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตย และพบว่านิสิตรัฐศาสตร์มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตครูศาสตร์ ย่อมทำให้มองเห็นแนวทางในการให้การศึกษาอบรมเยาวชนในชาติให้เป็นผู้นำที่ดีในอนาคตได้ กล่าวคือ ในการจัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำให้แก่เยาวชนในระดับต่าง ๆ ควรตระหนักถึงการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ไปกับ

การส่งเสริมให้เยาวชนทั้งหลายมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องของประชาธิปไตย ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ไ้ผู้นำที่ดีแล้ว ยังอาจขจัดปัญหาบางประการที่มักเกิดขึ้นในสังคมได้ เช่น

1. การเรียกร้องเสรีภาพในการกระทำต่าง ๆ และอ้างว่าเพื่อประชาธิปไตยโดยไม่ไ้คำนึงถึงว่าควรกระทำนั้นจะก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นหรือไม่ รวมถึงการวิวาทกันของวัยรุ่นบางกลุ่มด้วย

2. ในกลุ่มนิสิตราษฎรเอง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตย ก็คว่าบุคคลหรือนิสิตกลุ่มอื่น ก็ยังมีบางที่มีแต่ความรู้แต่ไม่ไ้มีคุณธรรม ฉะนั้นเมื่อจบไปทำงานจึงใช้อำนาจที่ตนมีจากตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน เป็นเครื่องมือในการเอาเปรียบและสร้างความไม่เป็นธรรมในสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรจะได้มีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา กับตัวแปรทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น บุคลิกภาพแบบเผด็จการ บุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย เพื่อจะได้มองเห็นความสัมพันธ์ที่เด่นชัดขึ้น

2. ควรจะได้ศึกษาถึงคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา ตลอดจนบุคคลในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มที่เป็นผู้นำในระบบต่าง ๆ ของสังคม

3. ควรได้ศึกษาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เช่นการอบรมเลี้ยงดู สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพท้องถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

4. เนื่องจากในการศึกษากครั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่วิจารณ์ว่าแบบสอบถามค่อนข้างยากในการตัดสินใจตอบและมีจำนวนข้อมาก ทำให้เกิดภาวะเบื่อที่จะตอบ ฉะนั้นในการศึกษากครั้งต่อไปควรจะได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้รัดกุมยิ่งขึ้น และลดจำนวนข้อของแบบสอบถามโดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง และในการเรียงแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ไม่ควรให้แบบสอบถามฉบับใดฉบับหนึ่งอยู่อันดับแรกเสมอไป กล่าวคือแบบสอบถามส่วนหนึ่งให้แบบประเมินความสามารถในการเป็นผู้นำอยู่อันดับแรก อีกส่วนหนึ่งให้แบบสอบถามคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่อยู่อันดับแรก เพราะแบบสอบถามข้อหลัง ๆ อาจไม่ไ้ได้รับความสนใจจากผู้ตอบเท่าที่ควร ทั้งนี้เพื่อผลการวิจัยที่ถูกต้องยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลยา ทรขนพงค์ ลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 96 หน้า อัดสำเนา
- จ. เปரியัญ (นามแฝง) พุทธวิธีเทศนาสอนประชาชน 3 เดือน โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ
2515, 564 หน้า
- จำรอง เงินดี ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านานา บริจาค
ความอ่อนโยน การไม่โกรธ และความอดทนของนิสิตมหาวิทยาลัย ปริญญา นิพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2518, 84 หน้า อัดสำเนา
- จินตนา จินตารัตน์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมค่านานา
พรหมวิหารสี่ ของนิสิตแพทย์และนิสิตครู ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ 2523, 80 หน้า อัดสำเนา
- จิรพร โพธิ์สุวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียน
การสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพเก็บตัว - แสดงตัวของนักเรียน
ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2519, 53 หน้า อัดสำเนา
- ชม ภูมิภาค "การปลูกฝังความเมตตากรุณา" ศรีนครินทรวิโรฒ 2 : 4 - 11
เมษายน 2511
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2
โรงพิมพ์พิมพ์เนศ 2520, 346 หน้า
- ไชยการ ทองแก้ว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหิริ - โอตตัปปะกับสัปปริสธรรม
เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2520, 88 หน้า อัดสำเนา
- ญาณโปนิคมหาเถระ ความประเสริฐสุด 4 สถาน แปลโดย ทศนีย์ หงส์ลดารมย์
บรรณศาลา ก.ช. 2519, 64 หน้า

ทินพันธุ์ นาคะตะ "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ "

ออมสินวิทยาสาร 34 - 47 มกราคม 2521

ธรรมรส โชติบุญจร มนุษย์สัมพันธ์ โรงพิมพ์พิเศษ 2519, 427 หน้า

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ "เราจะสร้างสรรค์คุณธรรมได้อย่างไร" มิตรครู 18 : 27 - 30 กันยายน 2518

นิภา นิธยาน จิตวิทยาพัฒนาการ เอกสารประกอบการสอนวิชาจิต 221

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 186 หน้า มปป. อัสส่าเนา

บุญชนะ อัคราการ "การพัฒนาประเทศของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย" วารสาร

สภาการศึกษาแห่งชาติ 10 : 4 - 15 พฤษภาคม 2513

บุญสนอง ไกรเนตร การเปรียบเทียบบุคลิกภาพด้านความต้องการ (Personality Needs) ระหว่างผู้ที่ศึกษาวิชาชีพครูและวิชาชีพพยาบาล ปรินิพนธ์ กศ.ม.

วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2515, 136 หน้า อัสส่าเนา

ประกอง ประสิทธิ์พร ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวของนักเรียน ปรินิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2516, 56 หน้า อัสส่าเนา

ปรีชา ช่างขวัญชัย การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาในเชิงวิจารณ์ วิทยานิพนธ์

อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 181 หน้า อัสส่าเนา

ปิ่น มุกกันต์ ประมวลศัพท์ศาสนา โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2505, 737 หน้า

ผ่องพรรณ อยู่ประเสริฐ ความแตกต่างระหว่างลักษณะการเป็นผู้นำของนิสิตที่เป็นผู้นำและนิสิตที่ไม่ได้เป็นผู้นำ วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512,

94 หน้า อัสส่าเนา

พจน์ สะเพียรชัย "ลักษณะของการศึกษาในระบบสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง" ใน

พัฒนาวิถดล หน้า 71 - 77 สำนักงานทดสอบ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

2516

พนัส หันนาคินทร หลักการบริหารโรงเรียนเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 3 ไทยวัฒนาพานิช
2512, 272 หน้า

พระกวีวรรณ วิชาศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2520, 503 หน้า

พระไตรปิฎกมหาวิถิตถารนัย 5000 กัณฑ์ เล่มที่ 20 โรงพิมพ์ ส.ธรรมภักดี 2500,
387 หน้า

พระเทพโมลี "อัมมัญญาภค" ใน แนววิวัฏคามิ กุศลวิธาน หน้า 3 - 21 โรงพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์ 2511

พระราชวรมนี ปรัชญาการศึกษาของไทย โรงพิมพ์วรพากย์พินิจ 2518, 338 หน้า
..... พจนานุกรมพุทธศาสตร์ โรงพิมพ์การศาสนา 2520, 340 หน้า

พระศรฤทธิธรรมชัย คนดี พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาอากาศตรี สิริชัย
ทัศนมณเฑียร 15 พฤษภาคม 2511 โรงพิมพ์คำรณธรรม 2511, 39 หน้า

พระศรีวิสุทธิโมลี "พุทธธรรม" ใน ชุมนุมบทความทางวิชาการ ถวายพระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2514, 1 เล่ม (หน้าไม่ติดต่อกัน)

พระศาสนโสภณ พระพุทธศาสนากับสังคมไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2516,
74 หน้า

พระโสภณคณาภรณ์ "พรหมวิหาร 4" ศุภมิตร 267 : 15 - 23 มีนาคม 2521
ยุวพุทธิกสมาคม, สภา ประสบการณ์จากชีวิตจริง ฉบับคณะกรรมการประกวด ก้าวหน้า
2515, 523 หน้า

วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมบางประการของ
นิสิตมหาวิทยาลัย ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2519,
106 หน้า อัสสัเนา

วันทนี วิชัยคำ การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่าง ๆ คณะวิชาและต่างชั้นที่มีต่อ
พระพุทธศาสนา ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515,
70 หน้า อัสสัเนา

สมเด็จพระญาณสังวร "เมตตาบารมี" ศุภมิตร 275 : 10 - 14 พฤศจิกายน

2521

สมพงศ์ เกษมสิน การบริหารงานบุคคลแบบใหม่ ไทยวัฒนาพานิช 2516, 531 หน้า

_____. สารานุกรมศัพท์บริหาร ไทยวัฒนาพานิช 2517, 192 หน้า

สถิลลา วรรณจักริยา การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่บ่งชี้ต่อศาสนา

วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512, 80 หน้า อัดสำเนา

สุจิต บุญบงการ "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองของไทย" ใน วรรณไวทยาการ

หน้า 1 - 31 โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์

แห่งประเทศไทย 2514

สุรางค์ จันทน์เอม และ สุชา จันทน์เอม จิตวิทยาวัยรุ่น แพร์พิทยา 2513,

276 หน้า

เสาวนีย์ ทองรวบ ทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาล

ส่วนกลางตอนการเมืองไทย วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2520, 54 หน้า อัดสำเนา

✓ อนันต์ ศรีโสภ หลักการวิจัยเบื้องต้น เล่ม 1 ไทยวัฒนาพานิช 2520, 230 หน้า

Barnard, C.I. The Functions of the Executive. 30th anniversary ed. Cambridge Mass., Harvard University Press, 1968, 334 p.

Cartwright, Darwin and Alvin Zander ed. Group Dynamics : Research and Theory. 3rd ed., New York, Harper & Row, 1968, 580 p.

English, Horace B., and Ava Champrev English. A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytic Terms. New York, Longman, Green and Co., 1958, 594 p.

Edwards, Allen L. Experimental Design in Psychology Research. 2nd. ed. New York, Rinehart and Company, 1954, 542 p.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 2nd. ed., New York, McGraw - Hill Book Co., 1966, 466 p.

Fiedler, F.E. A Theory of Leadership Effectiveness. New York, McGraw - Hill Book Co., 1967, 310 p.

- Garrett, Henry E. Statistics in Psychology and Education. 6th. ed. Bombay, Vakils, Feffer and Simons Privated, 1966, 491 p.
- Gullford, J.P. Psychometric Methods. 2 nd. ed. New York, McGraw - Hill Publishing Co., 1954, 597 p.
- Kemp, C. Cratton. Perspectives on the Group Process - a Foundation for Counseling with Groups. 2 nd ed. Boston, Houghton Mifflin, 1970 : 388 p.
- Kretch, D., R.S. Crutchfield and E.L. Ballachey. Individual in Society. New York, McGraw - Hill Book Co., 1962, 564 p.
- Lambert, William W. Comparative Perspective on Social Psychology. Boston, Little Brown and Company, Inc., 1971, 309 p.
- Merrifield, Charles W. ed. Leadership in Voluntary Enterprise. New York, Oceana Publications, Inc., 1961, 232 p.
- Seidenberg, Bernard and Alvin Snadowsky. Social Psychology. New York, The Free Press, 1976, 561 p.
- Smith, Henry Clay. Personality Development. New York, McGraw - Hill Book Co., 1968, 586 p.
- Uris, Auren. Techniques of Leadership. New York, McGraw - Hill Book Co., 1964, 239 p.

ภาคผนวก

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตครูศาสตร์
ชั้นปีที่ 1 กับนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	58.425	10.3175	-.5521
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	59.412	12.2264	
กรุณา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	60.150	10.8396	-.5521
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	61.612	12.1629	
มุทิตา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	62.150	9.6798	-1.3874
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	64.350	10.3668	
อุเบกขา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	55.075	12.9212	-.9214
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	59.150	37.4014	

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมตามพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตครูศาสตร์
ชั้นปีที่ 1 กับนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในทัศนคติต่อตนตามอรรถภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	70.250	9.9142	- 1.8027
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	73.400	12.0816	
กรุณา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	70.237	12.7748	-3.2004 ^{**}
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	76.800	13.1596	
มุทิตา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	71.275	13.9882	-3.6432 ^{**}
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	78.825	12.1611	
อุเบกขา	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	68.000	10.9325	-2.3545 [*]
	นิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	72.662	13.9356	

** p < .01

* p < .05

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตรัฐศาสตร์
ชั้นปีที่ 1 กับนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในทัศนคติต่อการรับรู้อาตราฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	57.300	9.5644	.5183
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	56.400	12.2377	
กรุณา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	58.000	10.3459	.5726
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	56.925	13.2281	
มุทิตา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	60.375	8.6863	- 2.4270 [*]
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	64.575	12.8110	
อุเบกขา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	53.362	9.9978	.3174
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	52.713	15.3443	

* $p < .05$

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมกานพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตรัฐศาสตร์
ชั้นปีที่ 1 กับนิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในทัศนคติของตนตามอัตภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	71.225	12.5678	-3.6129^{**}
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	78.487	12.8575	
กรุณา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	75.713	12.6383	-2.0977^*
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	79.875	12.4610	
มุทิตา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	73.162	14.4655	-4.8970^{**}
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	83.387	11.8123	
อุเบกขา	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 1	80	68.912	14.1727	-3.9189^{**}
	นิสิตรัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4	80	76.887	11.4206	

** $p < .01$

* $p < .05$

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมกานพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตครูศาสตร์
เพศหญิง กับนิสิตครูศาสตร์เพศชาย ในทัศนคติต่อการรับรู้อาทรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	58.606	12.9543	-0.5024
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	59.500	7.3162	
กรุณา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	60.846	12.8167	-0.0522
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	60.946	8.6706	
มุทิตา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	63.135	10.9483	-0.0223
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	63.464	8.2417	
อุเบกขา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	54.019	14.9900	-3.7568**
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	62.857	12.2927	

**
p < .01

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมค่านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตครูศาสตร์
เพศหญิง กับนิสิตครูศาสตร์เพศชาย ในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	72.913	11.5810	1.6851
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	69.804	10.0244	
กรุณา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	76.587	12.7093	4.1370 ^{**}
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	67.821	12.6937	
มูทิตา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	76.048	12.9588	1.2591
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	73.196	14.6653	
อุเบกขา	นิสิตครูศาสตร์เพศหญิง	104	71.317	13.4873	1.3334
	นิสิตครูศาสตร์เพศชาย	56	68.500	10.9777	

^{**} $p < .01$

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมท่านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิลิตร์ฐศาสตร์
เพศหญิง กับนิลิตร์ฐศาสตร์เพศชาย ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศหญิง	75	55.080	10.1619	-1.9503
	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศชาย	85	58.412	11.4469	
กรุณา	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศหญิง	75	56.493	11.0507	-.9792
	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศชาย	85	58.318	12.5150	
มุทิตา	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศหญิง	75	60.133	11.1940	-2.5393*
	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศชาย	85	64.541	10.6822	
อุเบกขา	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศหญิง	75	51.453	11.9721	-1.4746
	นิลิตร์ฐศาสตร์เพศชาย	85	54.435	13.6071	

*p < .05

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมภักดีพรหมวิหารสี่ ระหว่างนิสิตรัฐศาสตร์
เพศหญิง กับนิสิตรัฐศาสตร์เพศชาย ในทัศนคติต่อคนตามอัตภาพ

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	นิสิตรัฐศาสตร์เพศหญิง	75	76.373	11.9772	-1.3848
	นิสิตรัฐศาสตร์เพศชาย	85	73.518	14.1030	
กรุณา	นิสิตรัฐศาสตร์เพศหญิง	75	81.587	11.3651	-3.7210**
	นิสิตรัฐศาสตร์เพศชาย	85	74.447	12.9049	
มุทิตา	นิสิตรัฐศาสตร์เพศหญิง	75	80.213	13.4167	-1.6474
	นิสิตรัฐศาสตร์เพศชาย	85	76.565	14.5916	
อุเบกขา	นิสิตรัฐศาสตร์เพศหญิง	75	74.107	13.3726	-1.0674
	นิสิตรัฐศาสตร์เพศชาย	85	71.835	13.4862	

** $p < .01$

แบบสอบถามคุณธรรมท่านพรหมวิหารสี่

แบบสอบถามท่านเมตตา	ข้อ 1,	4,	9,	18,	30,	36,	43,	44,	47
	50,	53,	55,	57,	58,	60			
แบบสอบถามท่านกรุณา	ข้อ 7,	8,	12,	14,	17,	21,	25,	27,	32,
	40,	41,	46,	48,	52,	56			
แบบสอบถามท่านมุทิตา	ข้อ 2,	3,	10,	11,	15,	19,	22,	23,	24,
	28,	31,	35,	45,	49,	54			
แบบสอบถามท่านอุเบกขา	ข้อ 5,	6,	13,	16,	20,	26,	29,	33,	34,
	37,	38,	39,	42,	51,	59			
ข้อคำถามเชิงนิมมาน	ข้อ 1,	3,	4,	7,	10,	12,	14,	16,	18,
	21,	22,	23,	26,	27,	28,	29,	34,	36,
	44,	45,	46,	47,	48,	50,	54,	55,	56,
	57,	58,	59						
ข้อคำถามเชิงนิสเสท	ข้อ 2,	5,	6,	8,	9,	11,	13,	15,	17,
	19,	20,	24,	25,	30,	31,	32,	33,	35,
	37,	38,	39,	40,	41,	42,	43,	49,	51,
	52,	53,	60						

ค่าอำนาจจำแนก

ว ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.	ว ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.
1	2.5531*	3,8218**	31	2.4162*	5.5757**
2	5.0437**	4,6571**	32	3.4068**	4.6683**
3	2.0024*	5.2113**	33	4.9636**	3.7777**
4	2.9364**	3.8318**	34	5.4873**	6.0384**
5	4.2950**	4.5072**	35	4.8744*	4.8854*
6	3.6453**	4.2624*	36	2.1342**	2.6231**
7	3.7874**	2.6608*	37	7.6969**	6.4854**
8	3.1068**	4.9337**	38	6.4624**	5.2548**
9	2.7461**	6.7129**	39	5.7082**	5.5391**
10	3.2533**	6.1389**	40	3.1452**	6.7567**
11	3.2044*	5.2343**	41	4.9450**	4.1961**
12	2.2514*	5.5135**	42	4.7666**	3.6589**
13	2.2053*	5.5416**	43	4.2529**	5.7873**
14	2.4128**	4.8403**	44	5.1996**	6.7352**
15	3.1992**	4.6926**	45	4.1152**	7.5617**
16	7.2269**	3.1289**	46	6.6868*	4.9930**
17	5.0268**	7.7117**	47	2.3364**	4.6017**
18	2.7748**	4.7902**	48	3.4853**	4.7543**
19	3.6370**	3.1223*	49	6.3976**	5.7150**
20	7.1958*	2.3938**	50	4.5541**	4.7935**
21	2.0932*	4.7118**	51	4.6798**	3.5317**

ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.	ข้อ	ฉบับ ก.	ฉบับ ข.
22	3.4196 ^{**}	4.9915 ^{**}	52	7.2606 ^{**}	7.2196 ^{**}
23	2.6525 ^{**}	4.9108 ^{**}	53	6.8893 ^{**}	6.5458 ^{**}
24	4.0768 ^{**}	4.6484 ^{**}	54	5.5472 ^{**}	5.9666 ^{**}
25	4.9638 ^{**}	3.9077 ^{**}	55	3.3584 ^{**}	2.9167 ^{**}
26	4.8739 ^{**}	4.0997 ^{**}	56	3.1992 ^{**}	5.2364 ^{**}
27	3.3685 ^{**}	5.6704 ^{**}	57	4.6490 ^{**}	5.0266 ^{**}
28	2.8007 ^{**}	5.3128 ^{**}	58	7.2629 ^{**}	5.2954 ^{**}
29	2.8502 ^{**}	3.1549 ^{**}	59	4.2857 ^{**}	6.3044 ^{**}
30	2.8865 ^{**}	3.5722 ^{**}	60	5.1626 ^{**}	5.2083 ^{**}

*
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แบบสอบถามคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

ช
ข
ย
ง

. ในการตอบแบบสอบถามนี้ ขอให้ท่านเปรียบเทียบความรู้สึกนึกคิดและการกระทำของท่านว่าเหมือนกับบุคคลในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละข้อของแบบสอบถามหรือไม่ เพียงใด ไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูก เพราะแต่ละคนย่อมมีความรู้สึก หรือ การกระทำที่ต่างกัน ฉะนั้นโปรดตอบให้ตรงกับความรู้สึก และการกระทำของท่านเท่านั้น

. วิธีตอบแบบสอบถาม

2 1 ข้อความในแต่ละข้อตรงกับความรู้สึก หรือการปฏิบัติของบุคคลทั่ว ๆ ไป
อ ก) และตัวท่านเอง (ข้อ ข) หรือไม่ โดยตัดสินว่า ปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติ และมีความ
ก เช่นนั้นมากน้อยเพียงใด

2 2 เลือกกาเครื่องหมาย x ลงในช่องที่คิดว่าเหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อย่าง O แทนที่ประวิชจะบ่นว่าเงินเดือนน้อยและไม่พอใช้ เขากลับพยายามวางแผนการใช้
เงินในครอบครัวอย่างประหยัดที่สุด จึงไม่เกิดปัญหาเดือดร้อน

ก. คนอื่น ๆ ปฏิบัติอย่างประวิชเพียงใด? น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
ข. ถ้าท่านเป็นประวิชท่านจะปฏิบัติเช่นนี้เพียงใด? น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
ตอบพิจารณาดังนี้

ช่องหมายเลข 1 หมายความว่า	ปฏิบัติน้อยที่สุด
ช่องหมายเลข 2 หมายความว่า	ปฏิบัติน้อย
ช่องหมายเลข 3 หมายความว่า	ปฏิบัติเพิ่มขึ้นจาก 2
ช่องหมายเลข 4 หมายความว่า	ปฏิบัติปานกลาง
ช่องหมายเลข 5 หมายความว่า	ปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากปานกลาง
ช่องหมายเลข 6 หมายความว่า	ปฏิบัติมาก
ช่องหมายเลข 7 หมายความว่า	ปฏิบัติมากที่สุด

แบบสอบถาม

1. มานิตย์เป็นผู้ที่ทำคะแนนในวิชาคณิตศาสตร์ที่มาโดยตลอด ในขณะที่เพื่อนรุ่นส่วนมากไม่เข้าใจ เมื่อใกล้สอบเพื่อน ๆ จึงได้ขอร้องให้มานิตย์ช่วยทิวให้ ด้วยความเห็น มานิตย์จึงทำตามคำขอร้องของเพื่อนอย่างเต็มใจ

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นมานิตย์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นมานิตย์ ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

2. เมื่อผลการสอบออกมา ปรากฏว่ามีเพื่อนคนหนึ่งทำคะแนนได้ดีกว่ามานิตย์รู้สึกไม่พอใจและตั้งใจว่าจะไม่ทิวให้เพื่อนอีกแล้ว

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นมานิตย์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นมานิตย์ ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

3. ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จักรูปประทับเป็นการส่วนตัว แต่เมื่อทราบข่าวว่ารูปประทับได้รางวัลแมกไซไซและได้เดินทางไปรับรางวัลที่ฟิลิปปินส์ เธอรู้สึกยินดีด้วยที่คนทำงานจริง ๆ จัง ๆ ชี้อเสียง

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นวัชรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวัชร ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

4. เมื่อได้รับรางวัลแมกไซไซเป็นจำนวนเงิน 4 แสนบาท รูปประทับก็ได้นำจำนวนนั้นไปพัฒนาโรงเรียนเพื่อเด็กในสลัมต่อไป ทั้ง ๆ ที่ฐานะของเธอไม่ดีและบ้านก็อยู่ในสลัม

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นรูปประทับเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นรูปประทับ ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

5. ลูกของวิทยาซึ่งชื่อวิวัฒน์บังเอิญขับรถชนคนตาย ด้วยความรักและสงสารลูก อาจจะต้องติดคุก ทำให้วิทยาพยายามหาทางช่วยวิวัฒน์ให้พ้นผิด โดยให้สินบนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นวิทยาเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวิทยา ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

6. ถึงแม้ว่าวิทยาจะพยายามล้มคดียังไง แต่เมื่อคดีสิ้นสุดลงวิวัฒน์ถูกตัดสินจำคุก วิทยาเสียใจมากและโทษเจ้าหน้าที่ที่รับสินบนว่าไม่ได้ตั้งใจช่วยลูกของตนอย่างจริงจัง

ก คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นวิทยาเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข ถ้าท่านเป็นวิทยา ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

7 ครอบครัวของวิวัฒน์และผู้ทีวิวัฒน์ขับรถชนตายต้องเตือนร้อนที่ขาดหัวหน้า
ครอบครัว ด้วยความสงสารและเห็นใจ วิทยาจึงได้ให้ความช่วยเหลือทั้งสองครอบครัวเป็นอย่างดี

ก คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นวิทยาเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข ถ้าท่านเป็นวิทยา ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

8 เมื่อค่านึงซึ่งเป็นคนงานอยู่ในโรงงานของรัฐ ต้องประสบอุบัติเหตุในขณะที่ทำ
จนพิการแขนค้ว่น รัฐก็ให้ค่านึงออกจากงานโดยจ่ายค่าทำขวัญให้เพียงเล็กน้อย ทั้ง ๆ ที่
บอกว่าครอบครัวของค่านึงต้องเตือนร้อน

ก คนอื่น ๆ จะทำเช่นรัฐเพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข ถ้าท่านเป็นรัฐ ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

9. รัชนีทำงานอยู่ในหน่วยงานแห่งหนึ่ง เมื่อได้ข่าวว่าหน่วยงานที่เธอทำอยู่ต้อง
รับสมัครคนเข้าทำงานอีกหนึ่งตำแหน่ง จึงมาบอกน้องสาวของเธอแต่ผู้เดียว โดยไม่บอก
ภรรยาคือเป็นเพื่อนสนิท แม้จะรู้ว่าวันทนากำลังตกงาน เพราะเธอเกรงว่าน้องสาวของเธอจะ
บ่ได้ไม่ดีเท่าวันทนา

ก คนอื่น ๆ จะทำเช่นรัชนีเพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข ถ้าท่านเป็นรัชนีท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

10 ทั้งวันทนาซึ่งทราบข่าวนี้มาจากที่อื่น และน้องสาวของรัชนีต่างก็สมัครสอบที่
หน่วยงานนั้น เมื่อประกาศผลปรากฏว่าวันทนาสอบได้ รัชนีรู้สึกดีใจกับวันทนาด้วยแม้ว่าน้องสาว
ของเธอจะไม่ได้

ก คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นรัชนีเพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นรัชนีท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

11. เมื่อวันทนาได้เข้าทำงานแล้ว ผลปรากฏว่าในปีต่อมาเธอได้ขึ้นเงินเดือน 2 ขั้น
นี้ไม่พอใจมาก เพราะเธอหวังว่าเธอจะได้ เมื่อมีคนมาชมวันทนาว่าเก่งที่ได้ 2 ขั้น รัชนีจึงว่า
ทนาประจบเอาใจเจ้านายเก่ง

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นราชินี ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นไรเพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

12. ทวีเป็นคู่แข่งกับคนย์ในการทำงานที่กระทรวง และเคยถูกคนย์กลั่นแกล้งแล้ว บังเอิญคนย์ได้ป่วยอย่างกะทันหันต้องส่งโรงพยาบาลแต่ที่ไม่มีรถ ญาติจึงมาขอร้องด้วยความสงสารทวีจึงพาคนย์มาส่งที่โรงพยาบาล

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นทวี ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นไรหรือไม่ น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

13. แม้ว่าทวีจะรีบขับรถพาคนย์มาส่งโรงพยาบาลอย่างรวดเร็วที่สุด หลังจากมาถึงไม่นานคนย์ก็เสียชีวิต แม้ว่าจะสงสารคนย์ แต่ทวีก็รู้สึกดีใจที่ตนจะได้หมดคู่แข่ง

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นทวีท่านจะรู้สึกเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

14. มารศรีกับอำนาจเป็นเพื่อนบ้านที่มีเรื่องวิวาทกันอยู่เป็นประจำ ต่อมาอำนาจและภรรยาถึงแก่กรรมกะทันหันด้วยอุบัติเหตุ และไม่มีญาติพี่น้องมารับอรัญซึ่งเป็นลูกของอำนาจไปดูแลด้วยความสงสาร มารศรีจึงได้นำอรัญมาอุปการะเลี้ยงดูของนาง

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นมารศรี ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นไรเพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

15. อรัญเป็นเด็กที่เรียนเก่ง มีนิสัยดีทำให้เป็นที่รักของอาจารย์และเพื่อน ๆ มารศรีมาประชุมที่โรงเรียนอาจารย์ก็ชมเชยอรัญให้มารศรีฟัง โดยที่ไม่พูดถึงศิราณีซึ่งเป็นลูกของมารศรีเลย ทำให้มารศรีรู้สึกไม่พอใจมาก

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นมารศรีท่านจะรู้สึกเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

16. วังนศักดิ์และชิตชัยก่อเหตุวิวาทในงานเลี้ยงของแผนก สมศักดิ์ซึ่งเป็นหัวหน้าแผนกได้ตัดสินลงโทษอย่างยุติธรรมแม้ว่าวังนศักดิ์ซึ่งเป็นผู้ผิดนั้นเป็นน้องชายของตนก็ตาม

- ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นสมศักดิ์ ท่านจะทำเช่นไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

17 ศรียามีความจำเป็นที่จะต้องนำเงินไปรักษาแม่ซึ่งกำลังป่วยหนัก จึงได้บอกขาย
นของตนแก่พรรค ซึ่งพรรคก็เห็นเป็นโอกาสที่จะกตราคาเพราะรู้ว่าศรียาต้องการเงินด่วน

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นพรรคเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นพรรค ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

18 อนันต์ได้มีโอกาสเข้ามาเรียนครูในจังหวัดจันทบุรี จึงกลับไปสอบบรรจุที่บ้าน
ต ซึ่งเป็นถิ่นทุรกันดารเพราะต้องการที่จะให้เด็ก ๆ ในถิ่นนั้นได้รับความรู้ และเป็นโอกาสที่
ได้ช่วยชาวบ้านให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ก. คนอื่น ๆ จะคิดและทำเช่นอนันต์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอนันต์ท่านจะคิดและทำเช่นอนันต์เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

19 เมื่ออนันต์กลับไปทำงานที่บ้านเกิด ชาวบ้านต่างก็ให้ความรักนิยมนกย่องอนันต์
ใหญ่แสงไม่พอใจที่ชาวบ้านยกย่องอนันต์มากกว่าตน จึงได้แจ้งแก่ทางอำเภอว่าอนันต์กำลังปลุก
ดมชาวบ้าน

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและทำเช่นผู้ใหญ่แสงเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นผู้ใหญ่แสง ท่านจะรู้สึกและทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

20 เมื่อได้รับแจ้งจากผู้ใหญ่แสง นายอำเภอก็สั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปจับกุม
ันต์เจ้าหน้าที่พยายามหักทอนให้นายอำเภอทำการไต่สวนหาความจริงก่อน แต่นายอำเภอก็ไม่
อเพราะมีความคิดอยู่ว่าพวกที่เรียนจบออกมาใหม่ ๆ ชอบทำตนแบบนี้

ก. คนอื่น ๆ จะคิดและทำเช่นนายอำเภอเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นนายอำเภอ ท่านจะคิดและทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

21. ขณะที่สมนึกกำลังรอญาติตรวจอยู่ที่โรงพยาบาล ได้มีประกาศของทางโรง-
บาลว่ามีผู้ป่วยต้องการโลหิตอย่างรีบด่วน และโลหิตนั้นเป็นกลุ่มเดียวกับสมนึก เขาจึงรีบ
จากให้ทันที

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นสมนึกเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นสมนึก ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

22. หลังจากนั้นสมนึกก็ได้บริจาคโลหิตเป็นประจำ จนได้รับพระราชทาน
สมนาคุณ ศิริศักดิ์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของสมนึกทราบข่าวก็รู้สึกยินดีและชื่นชมสมนึกมาก

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นศิริศักดิ์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นศิริศักดิ์ ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

23. เมื่อทราบว่าวาสนาสอบเรียนต่อปริญญาโทได้ เพื่อนครูในโรงเรียนต่างก็รู้
ดีใจกับวาสนาด้วยที่วาสนาจะได้มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานต่อไป

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นเพื่อนครูเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นเพื่อนครู ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

24. เมื่อวาสนาเรียนจบและกลับไปทำงานที่โรงเรียนเดิม ครูใหญ่และเพื่อนครู
ไม่พอใจที่เห็นวาสนาได้วุฒิสูงกว่าพวกตน จึงมักพูดเสียดสีจนวาสนาทนไม่ได้ต้องขอย้ายที่ทำงาน
ในที่สุด

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นครูใหญ่และเพื่อนครูเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นครูใหญ่หรือเพื่อนครู ท่านจะรู้สึกและทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

25. นรินทร์เห็นคงศักดิ์มีเรื่องชกต่อยกับประพันธ์ ด้วยความรักและสงสารน้อง
ได้เข้าช่วยคงศักดิ์ชกต่อยประพันธ์จนบาดเจ็บหลบหนีไป

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและทำเช่นนรินทร์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นนรินทร์ ท่านจะรู้สึกและทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

26. อาจารย์ใหญ่ทราบว่าคงศักดิ์และนรินทร์ซึ่งเป็นลูกชายของตน มีเรื่องชกต่อย
กับประพันธ์จึงเรียกทั้งสองฝ่ายมาสอบสวน เมื่อทราบว่าลูกของตนเป็นฝ่ายผิด ก็ได้ลงโทษแ
ตักเตือนไม่ให้ทำเช่นนั้นอีก

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นอาจารย์ใหญ่เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

27. ประพันธ์เป็นเด็กที่เรียนดีแต่มีฐานะยากจน เมื่อจำเป็นต้องลาออกจากโรงเรียน
อาจารย์ใหญ่รู้สึกสงสารจึงได้จัดหาทุนการศึกษาให้ทั้ง ๆ ที่ประพันธ์เคยมีเรื่องวิวาทกับลูก
ของตน

ก. คนอื่นๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นอาจารย์ใหญ่เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

28. ประพันธ์เป็นเด็กที่มีความประพฤติดี จนอาจารย์ใหญ่รักและเมตตายิ่งขึ้น เมื่อประพันธ์เรียนจบชั้น ม.ศ. 5 และสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ อาจารย์ใหญ่ทราบข่าวก็ดีใจด้วย

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นอาจารย์ใหญ่เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

29. ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยคราวเดียวกัน กงศักดิ์ลูกชายของอาจารย์ใหญ่ก็เข้าไปด้วยแต่สอบไม่ได้แม้จะเสียค่าเล่าเรียนก็คิดว่า กงศักดิ์เรียนไม่เก่งและไม่เอาใจใส่การเรียนเท่าที่ควร

ก. คนอื่น ๆ จะคิดได้เช่นอาจารย์ใหญ่เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอาจารย์ใหญ่ ท่านจะคิดได้เช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

30. ลูกชายของพิชิตถูกสุนัขกัด พิชิตโกรธมากจึงเรียกค่าเสียหายจากเจ้าของสุนัขแพง แม้เจ้าของจะขอลดหย่อนบ้างแต่พิชิตก็ไม่ยอม

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นพิชิตเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นพิชิต ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

31. เมื่อบิดาถึงแก่กรรม วีร่าต้องรับภาระส่งเสีย อัจฉราซึ่งเป็นน้องสาวให้เรียนจบมหาวิทยาลัย เมื่ออัจฉราเรียนจบและได้เข้าทำงานในตำแหน่งที่ดีและได้เงินเดือนสูงกว่าวีร่า อัจฉราก็แสดงความภูมิใจในตนเองทำให้วีร่าไม่พอใจและมักกล่าวว่าถ้าไม่ได้ตน อัจฉราก็คงจะไม่ดีเช่นนั้น

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นวีร่าเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวีร่า ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

37. เมื่อเด็กทั้งสองโตขึ้นและมีเรื่องทะเลาะกัน อนงค์มักเข้าข้างลูกของเธอทั้ง ๆ บางครั้งลูกของเธอจะเป็นฝ่ายผิด เพราะเธอคิดว่าลูกของเธอเองต้องมียุติธรรมกว่าเด็กที่ขอมานั่งเล่น ๆ

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นอนงค์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นอนงค์ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

38. เมื่อสมชายเรียนจบและกลับไปทำงานเป็นปลัดอำเภอในท้องถิ่นเดิมของเขา รากฏว่ามีกรณีพิพาทระหว่างลุงของเขากับชาวบ้านอื่น ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าลุงเป็นฝ่ายผิดแต่สมชายก็เข้าข้างลุง เพราะถือว่าลุงเป็นผู้มีบุญคุณกับเขา

- ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นสมชายเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นสมชายท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

39. เมื่อได้ทราบข่าวว่าบริษัทของภักซึ่งเป็นคู่แข่งกับบริษัทของตน ประสบกับการขาดทุนจนอภักถูกฟ้องล้มละลาย สามนรู้สึกพอใจเพราะบริษัทของตนจะได้หมดคู่แข่ง

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นสามนเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นสามน ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

40. ต่อมาอภักซึ่งหมดตัวและถูกฟ้องล้มละลาย ได้มาขอความช่วยเหลือจากสามน สามนก็ไม่ยอมให้ความช่วยเหลือ

- ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นสามนเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นสามน ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

41. บ้านของอุไรไฟไหม้จึงได้ไปขอเช่าบ้านของน้อมจิต น้อมจิตเห็นเป็นโอกาสดี ว่าจะอุไรกำลังเดือดร้อนเรื่องที่อยู่ จึงโก่งราคาค่าเช่าบ้านอย่างแพง

- ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นน้อมจิตเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นน้อมจิต ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

42. ต่อมาน้อมจิตถูกผู้ร้ายเข้าปล้นบ้านและกวาดทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก อุไรทราบข่าวรู้สึกสะใจ

- ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นอุไรเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด
- ข. ถ้าท่านเป็นอุไร ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

48. ขณะที่สมาชิกกำลังเดินกลับบ้าน เขาเห็นอุบัติเหตุรถชนกัน โดยที่รถคันหนึ่ง
 ลึกกว่าและเกิดไฟไหม้จนท่วม ด้วยความสงสารกลัวว่าคนภายในรถจะได้รับอันตรายถึงชีวิต
 สมาชิกรีบเข้าไปช่วยแม้ว่าจะต้องเสี่ยงกับการได้รับบาดเจ็บ

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นสมาชิกเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นสมาชิก ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

49. วันหนึ่งเป็นเด็กที่เรียบร้อยและช่างเอาใจ แม่จึงรักและเอาใจใส่มากกว่าอนุชา
 เป็นน้อง ทำให้อนุชาไม่พอใจ และมักหาเรื่องกลั่นแกล้งวันหนึ่งทุกครั้งที่มีโอกาส

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นอนุชาเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอนุชา ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

50. ทั้ง ๆ ที่ถูกอนุชากลั่นแกล้งอยู่ทุกครั้งที่มีโอกาส แต่วันหนึ่งก็ไม่ได้ถือโกรธ
 ลับคอยตักเตือนและให้กำลังใจอนุชา ให้ทำในสิ่งที่ถูกที่ควร

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นวันหนึ่งเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวันหนึ่ง ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

51. เมื่อเกิดของหายขึ้นในชั้นที่อัญชลีเป็นครูประจำชั้นคราวหนึ่ง แม้จะหาหลักฐาน
 'ได้' แต่อัญชลีก็บักใจเชื่อว่าผู้ที่เอาไปคือเบญจา เพราะเธอทราบว่าเบญจามีฐานะยากจน และ
 ของเบญจาก็เคยต้องโทษในคดีลักทรัพย์

ก. คนอื่น ๆ จะคิดเช่นอัญชลีเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอัญชลี ท่านจะคิดเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

52. ทั้งโรงงานของวิลาสและโรงงานของจำลอง ต่างก็ปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลง
 แม่น้ำลำคลองอันเป็นเหตุให้ชาวบ้านเดือดร้อน เมื่อมีผู้มาขอร้องวิลาส ไม่ให้ทำเช่นนี้อีกวิลาส
 'ยอมรับฟัง' โดยอ้างว่าโรงงานของตนไม่ได้เป็นโรงงานเดียวที่ปล่อยน้ำเสียลงคลอง

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นวิลาสเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวิลาส ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

53. ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคราวหนึ่ง นาวิซึ่งเป็นลูกชายขอ
อรรณพเข้าสมัครรับเลือกตั้งด้วย ด้วยความรักลูกและอยากให้ลูกได้ตำแหน่งนี้ อรรณพพยายาม
ช่วยเหลือทุกวิถีทางแม้จะต้องโจมตีฝ่ายตรงข้าม ให้ได้รับความเสียหาย

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นอรรณพเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอรรณพ ท่านจะทำเช่นนี้หรือไม่ น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

54. เมื่อการเลือกตั้งผ่านไปผลปรากฏว่า สุลักษณ์คู่แข่งซึ่งตนเองเคยโจมตีไป
ตำแหน่งนั้น อรรณพก็ยินดีด้วยเพราะคิดว่าเป็นโอกาสที่คนหนุ่มเช่นสุลักษณ์จะมีโอกาสก้าวหน้า

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกเช่นอรรณพเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอรรณพ ท่านจะรู้สึกเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

55. เมื่อใครก็ตามที่วิทยาได้รับทราบ ว่า ลูกน้องในบริษัทของเขา กำลังจะหลงผิด
และประพฤติตนไปในทางเสื่อมเสีย เขามักจะเรียกมาชี้แจงและตักเตือนด้วยความหวังดี แม้ว่าจะทำ
ให้ลูกน้องบางคน ไม่พอใจหาว่าเขาก้าวล่วงเรื่องส่วนตัว

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นวิทยาเพียงใด - น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวิทยา ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

56. วันเพ็ญทราบข่าวว่านายศรภารโรงในสำนักงานของตนต้องประสบอุบัติเหตุ
แก่กรรมและทิ้งลูกเล็ก ๆ ไว้ให้ภรรยาดูแลหลายคน ก็รู้สึกสงสารจึงชักชวนเพื่อน ๆ ให้ช่วยบริจาค
เงินเพื่อเป็นทุนสำหรับเด็ก ๆ เหล่านั้น ในการกินอยู่และการศึกษาต่อไป

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นวันเพ็ญเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวันเพ็ญ ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

57. เมื่อมีกรณีของครอบครัวนายศรเป็นตัวอย่าง วันเพ็ญจึงได้ปรึกษากับเพื่อน
เสนอผู้บังคับบัญชาให้จัดสวัสดิการสำหรับบุคคลากรในสำนักงานของตนให้มีความเป็นอยู่อย่าง
สบาย ไม่ขัดสนทุกคน

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นวันเพ็ญเพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นวันเพ็ญ ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

58 เมื่อเห็นค่าครองชีพสูงขึ้น อรณจึงเพิ่มค่าแรงงานให้คนงานทุกคนในโรงงาน
ของเธอโดยไม่ต้องเรียกร้องแม้จะเสียผลกำไรไปบ้าง เพราะเธอคิดว่าเป็นทางเดียวที่จะช่วยให้คน
งาน มีความเป็นอยู่ดีขึ้นได้

ก. คนอื่น ๆ จะคิดและจะทำเช่นอรณี่เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นอรณี่ ท่านจะคิดและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

59 สมบูรณ์เป็นผู้จัดการที่ต้องคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน ซึ่งอรณีน้องสาวของเขา
นำสมัครงานในครั้ง^๕นี้ด้วยแต่สมบูรณ์กลับเลือกอัมพรไว้ เพราะเห็นว่าอัมพรมีบุคลิกและความ
สามารถดีกว่า

ก. คนอื่น ๆ จะทำเช่นสมบูรณ์เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นสมบูรณ์ท่านจะทำเช่นนี้เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

60 เมื่ออรณียาผลจากการเข้าทำงานในครั้ง^๕นี้ คุณแม่ของสมบูรณ์โกรธมากที่
ไม่คัดเลือกน้องไว้และมักพูดตำหนิสมบูรณ์ให้น้อยใจอยู่เสมอ

ก. คนอื่น ๆ จะรู้สึกและจะทำเช่นคุณแม่เพียงใด น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด

ข. ถ้าท่านเป็นคุณแม่ ท่านจะรู้สึกและจะทำเช่นนี้เพียงใด

น้อยที่สุด /1/2/3/4/5/6/7/ มากที่สุด